

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türk Savunma Sanayiinin Stratejik Konumu: Üç NATO Ülkesiyle Karşılaştırmalı Bir Analiz

The Strategic Position of the Turkish Defence Industry: A Comparative Analysis with Three NATO Countries

Uğur TARÇIN

Dr., Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

ugur.tarcin@marmara.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-1497-698X

Öz: İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan kutuplaşmış uluslararası düzende Türkiye, Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan güvenlik tehditleri nedeniyle Batı Bloku içinde yer almış ve savunma ihtiyaçlarını büyük ölçüde ABD kaynaklı sistemlerle karşılamıştır. Ancak 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında uygulanan silah ambargosu, askeri alandaki dışa bağımlılığın stratejik kırılganlıklara yol açabileceğini ortaya koymuş ve yerli savunma sanayisinin geliştirilmesine yönelik farkındalığı artırmıştır. Bu kırılma sonrası başlatılan planlama ve yatırımlar, özellikle 2000'li yıllardan itibaren kurumsal ve teknolojik düzeyde önemli gelişmelere dönüşmüştür. Türkiye, günümüzde yüksek teknolojiye sahip kara, hava ve deniz sistemlerini geliştirme kapasitesiyle savunma sanayisinde bölgesel ve küresel ölçekte önemli bir aktör konumuna gelmiştir. Artan ihracat, yalnızca ekonomik kazançla sınırlı kalmayıp savunma diplomasisinin etkin bir aracı olarak stratejik ortaklıkların çeşitlenmesine katkı sunmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'nin savunma sanayiindeki çok yönlü gelişim yolculuğunu ve uluslararası alandaki konumlanmasını detaylı biçimde incelemekte, NATO üyesi üç ülke; İspanya, Polonya ve İtalya ile savunma ekosistemlerinin uyumunu yapısal düzeyde karşılaştırarak stratejik iş birliği dinamiklerini analiz etmektedir. Elde edilen bulgular, Türk savunma sanayisinin gelecekte çok boyutlu ve etkili bir küresel aktöre dönüşme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen bu analiz, Türk ve NATO resmi makamlarının raporları ile uzman araştırmalarını da içeren geniş kapsamlı bir literatür taramasına dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: NATO, Türk savunma sanayi, müttefik ülke analizleri, stratejik ortaklıklar.

Abstract: In the polarized order after the Second World War, Türkiye aligned with the Western Bloc against Soviet security threats and relied heavily on U.S.-supplied defense systems. However, the U.S. arms embargo following the 1974 Cyprus Peace Operation exposed the risks of external dependence and underscored the need for an indigenous defense industry. The planning and investments initiated after this turning point gradually transformed into major institutional and technological advances, particularly from the 2000s onward. Today, Türkiye has become a leading regional and rising global actor in defense by developing advanced land, air, and naval systems. Increasing defense exports generate economic gains while also functioning as a tool of defense diplomacy, strengthening strategic partnerships and diversifying international relations. This study comprehensively analyzes Türkiye's multidimensional trajectory of defense industry development and its positioning in the international arena by structurally comparing the alignment of defense ecosystems and analyzing the dynamics of strategic cooperation with three NATO members: Spain, Poland, and Italy. The findings suggest that Türkiye holds strong potential to evolve into an influential global defense actor. The analysis employs a qualitative research method based on an extensive literature review that incorporates reports from Turkish and NATO institutions as well as expert studies.

Geliş Tarihi: 02.09.2025

Kabul Tarihi: 11.08.2026

Yayın Tarihi: 31.08.2026

Atıf: Tarçın, U. (2026). Türk Savunma Sanayiinin Stratejik Konumu: Üç NATO Ülkesiyle Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 786-808. Doi: 10.33437/ksusbd.1777079

GİRİŞ

Tarihsel olarak devletler, varoluşlarını ve egemenliklerini korumak amacıyla askerî güce öncelik vermiş; savunma sanayii bu arayışın temel aracı olmuştur. Günümüzde ise savunma sanayii, yalnızca bir üretim alanı değil, devletlerin stratejik özerklik ve dış politika tercihlerinin merkezî bir bileşenine dönüşmüştür. Büyük güç rekabetinin belirginleştiği bu dönemde; Rusya-Ukrayna Savaşı, tırmanarak ABD-İran-İsrail çatışmasına dönüşen bölgesel krizler, Suriye'deki rejim değişimi sonrası beliren güvenlik boşlukları, Pakistan-Hindistan gerilimi ve Çin'in Tayvan üzerindeki artan baskısı, küresel güvenliğin kırılgan ve çok boyutlu yapısını göz önüne sermektedir. Bu gelişmeler, büyük güçlere bağımlı tedarik modellerini tartışmaya açarken, orta ölçekli devletlerin savunma sanayii kapasiteleri üzerinden uluslararası sistemde daha görünür aktörler hâline gelmesine imkân tanımaktadır.

Bu bağlamda Türkiye, savunma sanayiini yalnızca askerî ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bir alan olarak değil, aynı zamanda dış politika, savunma diplomasisi ve stratejik özerklik inşasının önemli bir aracı olarak konumlandırmaktadır. Her ne kadar Türk savunma sanayiindeki ivmelenme özellikle 2000'li yıllardan itibaren belirginleşmiş olsa da bu sürecin tarihsel kökleri Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. Nitekim 1921 yılında Askerî Fabrikalar Genel Müdürlüğü'nün kurulması, 1924'te bakım-onarım tesisleri ile mühimmat üretim altyapısının oluşturulması, Gölcük'te tersane kurulması, 1926'da Tayyare ve Motor Türk A.Ş. aracılığıyla uçak üretimine geçilmesi ve 1944'te Ankara Uçak Fabrikasında üretim yapılması, erken dönem sanayileşme çabalarının somut göstergeleri olmuştur (Yeşilyurt & Yeşilyurt, 2009).

Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrasında değişen uluslararası konjonktür ve Türkiye'nin Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyeliği çerçevesinde büyük ölçüde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli savunma tedarik sistemine yönelmesi, yerli savunma sanayii girişimlerinin uzun süre sınırlı kalmasına neden olmuştur. Özellikle Marshall Yardımları kapsamında sağlanan askerî hibeler, kısa vadeli kapasite kazanımları sağlarken, uzun vadede dışa bağımlılığı artıran bir yapı oluşturmuştur (Kurt & Yiğit, 2024). Bu bağımlılığın stratejik maliyetleri, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında uygulanan silah ambargosu ile açık biçimde ortaya çıkmış; 1980'li yıllarda Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın (TSKGV-1987) kurulması ve Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın (1989) teşkil edilmesiyle savunma sanayiinde kurumsal yeniden yapılanmanın temelleri atılmıştır (TASAM, 2015).

Günümüzde savunma sanayii, uluslararası ilişkiler literatüründe realist güç anlayışıyla uyumlu biçimde, devletlerin askerî kapasite üretme ve stratejik bağımlılıklarını azaltma arayışlarının temel araçlarından biri hâline gelmiştir. Klasik ve yapısal realizm, devletlerin güvenliklerini garanti altına almak için maddi güç unsurlarına—özellikle askerî kapasiteye—öncelik verdiğini vurgulamaktadır (Waltz, 1979; Mearsheimer, 2001). Bu bağlamda savunma sanayii yalnızca askerî harcamaların niceliksel düzeyiyle değil, teknoloji üretme kapasitesi, yenilikçilik ve tedarik zinciri kontrolü üzerinden de güç ilişkilerini yeniden tanımlamaktadır. NATO çerçevesinde bu dönüşüm, ABD, Fransa ve Birleşik Krallık gibi büyük savunma sanayii aktörlerinin yanı sıra Polonya, İtalya ve İspanya gibi orta ölçekli müttefiklerin savunma sanayii iş birlikleri yoluyla sistem içindeki konumlarını güçlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

Orta güçler teorisi ise bu ülkelerin büyük güçlerle doğrudan rekabet etmek yerine, çok taraflı kurumsal yapılar, niş yetenekler ve iş birliği mekanizmaları aracılığıyla uluslararası sistemde etkilerini artırdıklarını ileri sürmektedir (Cooper, Higgott & Nossal, 1993; Jordaan, 2003). Ancak mevcut literatürde savunma sanayii kapasitesi ile orta güçlerin stratejik özerklik inşası arasındaki ilişki sınırlı biçimde ele alınmış; özellikle NATO içi savunma sanayii iş birliklerinin güç dengeleri ve dış politika özerkliği üzerindeki etkileri yeterince analiz edilmemiştir.

Stratejik özerklik kavramı, incelenen ülkelerin farklı tehdit algıları ve güvenlik mimarileri nedeniyle homojen bir nitelik taşımamaktadır. Türkiye'nin terörle mücadele ve bölgesel kriz odaklı özerklik arayışı ile Polonya'nın Rusya tehdidine karşı caydırıcılık, İtalya ve İspanya'nın ise Akdeniz güvenliği ile Avrupa Savunma Özerkliği odaklı yaklaşımları farklı stratejik dinamiklere dayanmaktadır. Dolayısıyla stratejik özerklik; doğrudan bağımsız hareket etme kapasitesinden, ortak üretim,

endüstriyel tamamlayıcılık ve teknoloji transferi yoluyla tedarik güvenliğini sağlama arayışına kadar genişleyen esnek bir kavramsal çerçeve olarak ele alınmalıdır.

Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, Türk savunma sanayiinin tarihsel gelişimini ve güncel konumunu NATO bağlamında incelemek; Türkiye'nin Polonya, İtalya ve İspanya ile savunma sanayii alanındaki iş birliği potansiyelini orta güçler teorisi ve realist çerçevede analiz etmektir. Çalışmanın temel araştırma sorusu, çok kutuplu uluslararası sistemde Türk savunma sanayiinin NATO içindeki orta ölçekli aktörlerle iş birliği yoluyla stratejik özerkliğini hangi mekanizmalar üzerinden inşa edebileceğidir.

Araştırmanın temel hipotezi; farklı güvenlik önceliklerine ve tehdit algılarına sahip müttefikler arasındaki savunma sanayii iş birliklerinin, yalnızca ekonomik veya bütçesel bir araç değil, aynı zamanda tedarik zinciri kırılganlıklarını azaltan, nitelikli teknoloji paylaşımını artıran ve stratejik bağımsızlığı pekiştiren bir dış politika aracı işlevi gördüğü yönündedir. Bu kapsamda çalışma; İspanya, İtalya ve Polonya vaka analizlerini betimsel bir aktarımın ötesine geçirerek; teknoloji transferi, ortak üretim, savunma diplomasisi ve endüstriyel tamamlayıcılık gibi temel iş birliği boyutlarını da dikkate alan bir yaklaşımla ele almakta ve vaka değerlendirmelerinde bu dinamiklerin ampirik veriler ve savunma göstergeleriyle bağını kuran analitik çıkarımlara yer vermektedir.

İnceleme, 1923–2025 dönemini kapsamakta olup NATO çerçevesiyle sınırlandırılmıştır. Küresel savunma sanayii ölçekleri nedeniyle ABD, Fransa ve Birleşik Krallık vaka dışı bırakılmış; Polonya, İtalya ve İspanya ise orta ölçekli NATO müttefikleri olarak karşılaştırmalı vaka analizi kapsamına alınmıştır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımını benimsemekte; NATO ve ulusal resmî raporlar ile akademik çalışmalara dayalı doküman analizi yöntemiyle yürütülmektedir

TÜRK SAVUNMA SANAYİSİNİN GELİŞİMİ

Türk savunma sanayiinin tarihsel gelişimi; dış tedarik bağımlılığından stratejik özerklik arayışına, kurumsal yapılanmadan yerli ve özgün teknoloji üretimine uzanan çok safhalı bir dönüşüm sürecini yansıtmaktadır. 1923–1950 arasındaki erken dönemde, I. ve II. Dünya Savaşları arası konjonktürde İngiltere ve Fransa'nın uyguladığı kısıtlamalar, Türkiye'yi ilk yerli sanayileşme çabalarına yöneltmiştir. Bu kapsamda Junkers firmasıyla Kayseri'de uçak üretimine geçilmesi, Askerî Fabrikalar Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve özel sektör havacılık girişimleri ilk somut adımları oluşturmuştur (Egeli vd., 2024: 7). Ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen uluslararası dengeler ve Türkiye'nin 1952'de NATO'ya katılımı, TSK'nın tedarik modelini ABD merkezli askerî hibe ve yardım mekanizmalarıyla (Marshall Yardımları) şekillendirmiş; bu durum yerli üretim dinamiklerinin uzun süre duraklamasına ve dış tedarik bağımlılığının derinleşmesine yol açmıştır (Baran, 2018: 59).

Söz konusu bağımlılığın yapısal kırılganlığı, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında uygulanan ABD silah ambargosu ile somut bir güvenlik krizine dönüşmüştür. Ambargo, Türkiye'de kendi kendine yeterlilik doktrininin doğmasını tetikleyerek devlet destekli kurumsallaşma hamlesini başlatmıştır. Bu süreçte ASELSAN, HAVELSAN, TUSAŞ ve ASPİLSAN gibi devlet sermayeli stratejik şirketler kurulmuş (TSKGV, 2025); 1985 yılında kurulan Millî Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının (SAGEB) 1989'da Savunma Sanayii Müsteşarlığı'na (SSM) dönüştürülmesiyle tedarik süreçleri sivil, esnek ve özerk bir idari yapı altında toplanmıştır (Yeşilyurt & Yeşilyurt, 2019: 3; T.C. Resmî Gazete, 1985: 7).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Sovyet tehdidinin sönümlenmesi, Batı nezdinde Türkiye'nin stratejik öneminin konjonktürel olarak sorgulanmasına yol açmıştır. Aynı dönemde tırmanan PKK terörü ile Ege ve Kıbrıs merkezli krizler TSK'nın operasyonel ihtiyacını artırırken; ABD ve Avrupalı müttefikler, silahların kullanım alanlarını gerekçe göstererek örtülü ve açık kısıtlamalara gitmiştir. Nitekim Clinton yönetimi döneminde Türkiye'ye taarruz helikopteri satışının reddedilmesi, dış tedarikteki kırılganlığı derinleştirmiş ve yerli üretim arayışlarını hızlandırmıştır (Egeli vd., 2024: 14). Bu baskılar karşısında kurumsal altyapıyı güçlendirmeyi hedefleyen Türkiye, 20 Haziran 1998 tarihli 'Türk Savunma Sanayi Politikası ve Stratejisi' belgesiyle ihtiyaçların yerli kaynaklarla karşılanmasını kısa, orta ve uzun vadeli stratejik planlara bağlamıştır. Millî Savunma Bakanlığı (MSB) Beyaz Kitaplarında TSKGV kaynaklı finansman çerçevesi netleştirilmiş (Özlü, 2021: 231; T.C. Resmî Gazete, 1998: 14–15.); MSB'nin 2000 yılı politika metninde ise öncelik TSK'nın yüksek teknoloji ihtiyaçlarına

verilmekle birlikte, Türk savunma sanayinin uluslararası pazarlarda ihracat potansiyeline ulaştığı resmen vurgulanmıştır (ETH Zurich, 2020).

2000’li yılların başından itibaren kaydedilen makroekonomik büyüme— Gayrisafi Yurtiçi Hasılanın (GSYİH) 2001’deki yaklaşık 200 milyar dolar düzeyinden 2013 yılında 950 milyar dolara ulaşması—savunma sanayiine ayrılan kamusal kaynakların niteliksel ve niceliksel olarak artmasına elverişli bir zemin hazırlamıştır. Bu süreçte ABD ve Batılı müttefiklerden doğrudan hazır alım modelinde görece bir azalma yaşanmış; Türkiye, yerli üretim kapasitesini artırma ve tedarik kaynaklarını çeşitlendirme yönünde stratejik tercihler geliştirmiştir (Balcı & Çelik, 2009: 103).

Makroekonomik açıdan değerlendirildiğinde, kamu harcamalarının toplam talebi ve teknolojik dönüşümü tetikleyici etkisini vurgulan Keynesyen yaklaşım (Keynes, 1936: 61–64), savunma sanayii yatırımlarının ekonomik aktivite ve sanayileşme üzerindeki pozitif çarpan etkisini öne sürmektedir. Buna karşın literatürde, savunma ihtiyaçlarının yüksek oranlı dış alımla karşılanmasının kamu borç yükünü artırdığı, döviz çıkışını hızlandırdığı ve kaynakların diğer stratejik alanlara tahsisini sınırlandırdığı da vurgulanmaktadır. Nitekim dışa bağımlı tedarik yapısının yarattığı ekonomik yükün yanı sıra Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı gibi sınır ötesi operasyonlar sürecinde karşılaşılan örtülü silah ambargoları, TSK’nın operasyonel kapasitesini etkilemiş ve yerli sanayileşmenin hayati önemini bir kez daha teyit etmiştir (SETA, 2022: 39–40).

Bu doğrultuda, 2000’li yıllardan itibaren izlenen politikalar doğrultusunda literatürde “yerli çözümler dönemi” olarak adlandırılan yeni bir paradigma benimsenmiştir. Kamu ve özel sektör imkânlarının Savunma Sanayii Müsteşarlığı (2018’de Savunma Sanayii Başkanlığı: SSB) koordinasyonunda birleştirilmesiyle dış alıma dayalı bağımlılığın azaltılması hedeflenmiştir. Yabancı ortakların ileri teknoloji paylaşımı ve teknoloji transferi konusundaki isteksizliklerine rağmen; elverişli ekonomik ortam, kamu-özel sektör iş birliği ve Ar-Ge odaklı model sayesinde Türkiye, yerli tasarım ve platform üretimi alanında kayda değer bir ivme yakalamış, geliştirilen sistemlerin ihracata konu olması da sektörün ekonomik sürdürülebilirliğini pekiştirmiştir (Egeli vd., 2024: 16–17). Ancak bu nitel ve nicel sıçramaya rağmen; motor ve güç grupları, gelişmiş sensörler, kritik alt sistemler ve hammadde ölçeğinde devam eden kısıtlı dışa bağımlılık, tam anlamıyla stratejik özerkliğe ulaşılmasının önündeki temel teknik ve endüstriyel engeller olarak varlığını sürdürmüştür.

Türk savunma sanayiinin stratejik yönelimini ve müttefiklik ilişkilerini doğrudan etkileyen bir diğer kritik gelişme ise 2017 yılında Rusya ile başlatılan S-400 hava savunma sistemi tedarik süreci olmuştur. Ancak bu karar, Batılı müttefiklerle ciddi bir stratejik gerilime yol açmış; ABD tarafından CAATSA (*Hasımlarla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Etme Yasası*) yaptırımlarının uygulanması ve Türkiye’nin F-35 çok uluslu savaş uçağı programından çıkarılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu gelişmeler; realist güç politikasının bir gereği olarak yerli üretim kapasitesinin ve endüstriyel tamamlayıcılığın önemini, kritik alt sistemlerde tedarik zinciri kırılganlıklarını asgariye indirmenin zorunluluğunu ve ambargolar yoluyla oluşabilecek stratejik riskleri bertaraf etmenin hayati gerekliliğini net biçimde ortaya koymuştur (POLSAM, 2025). Ortaya çıkan söz konusu krizi aşmak amacıyla Türkiye ve ABD arasında teknik, hukuki ve diplomatik düzeydeki temas ve çözüm arayışları sürdürülmektedir.

TÜRK SAVUNMA SANAYİNİN DÜNYADAKİ YERİ VE NATO ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRMASI

Türk Savunma Sanayinin Dünyadaki Yeri

21. yüzyılın ilk çeyreğinde küresel güvenlik mimarisi yeniden şekillenirken, dünya genelindeki savunma harcamaları Soğuk Savaş sonrası dönemin en yüksek seviyelerine ulaşmıştır. Bu küresel eğilim doğrultusunda Türkiye de savunma sanayii kapasitesini ve bütçe tahsislerini artırma yoluna gitmiştir. Küresel ölçekte değerlendirildiğinde, 2024 yılı verilerine göre askerî harcamalar açısından ilk sıralarda 997 milyar dolarla ABD, 314 milyar dolarla Çin ve 149 milyar dolarla Rusya yer almaktadır (SIPRI, 2025). Bu aktörler, yalnızca bütçe büyüklükleriyle değil, küresel güç projeksiyonları ve askerî caydırıcılık hedefleriyle sistemi şekillendirmektedir. Söz konusu lider ülkeleri Almanya (88,5 milyar \$), Hindistan (86,1 milyar \$), Birleşik Krallık (81,8 milyar \$), Suudi Arabistan (80,3 milyar \$), Ukrayna (64,7 milyar \$), Fransa (64,7 milyar \$) ve Japonya (55,3 milyar \$) gibi bölgesel ve küresel dinamiklerin etkisiyle bütçelerini genişleten devletler takip etmektedir (SIPRI, 2025; IISS, 2025). Türkiye ise 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 25 milyar dolarlık bütçesiyle küresel ölçekte 17. sıraya yükselmiştir.

Asya-Pasifik'teki gerilimler Hindistan ve Japonya'nın tedarik politikalarını etkilerken, Rusya-Ukrayna Savaşı Doğu Avrupa ile NATO'nun Doğu Kanadı müttefiklerinin bütçe yapılarını ve savunma stratejilerini köklü şekilde değiştirmektedir. Nitekim Polonya, 2023'te küresel askerî harcama sıralamasında 20. sırada yer alırken, 2024 yılı itibarıyla savunma bütçesini GSYİH'sının %4'ünün üzerine çıkararak 1. sıraya yükselmiştir (NATO, 2024). Bu ivme, Polonya'nın yalnızca konvansiyonel caydırıcılığını artırma arayışını yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda Türkiye gibi savunma sanayiinde hızlı üretim ve teslimat kapasitesine sahip orta güç konumundaki müttefiklerle ortak üretim, teknoloji transferi ve tedarik iş birliğine yönelmesinin endüstriyel altyapısını oluşturmaktadır.

Türkiye ise askerî harcamalar bakımından 2024 yılı itibarıyla yaklaşık 16,1 milyar ABD doları düzeyindeki bütçesiyle küresel ölçekte 17. sırada yer almıştır (SIPRI, 2025; NATO, 2024). Türkiye'nin bütçesel yapısı analitik olarak incelendiğinde nominal artış ile oransal değişim arasında önemli bir niteliksel fark göze çarpmaktadır.

Tablo.1. Türkiye'nin Askerî Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı ve Değişimi (2001-2024)

Yıl	Askerî Harcama (Milyar USD)	GSYİH'ya Oranı (%)
2001	7,2	%3,6
2010	10,0	%2,3
2023	15,8	%1,5
2024	25	%1,9

Kaynak: Stockholm International Peace Research Institute [SIPRI] Military Expenditure Database, 2024 verilerinden yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1 incelendiğinde, Türkiye'nin askerî harcamaları 2001 yılında 7,2 milyar dolar seviyesindeyken 2024 yılı itibarıyla nominal olarak 25 milyar dolara yükselmiştir. Ancak bu harcamaların GSMH/GSYİH içindeki payı 2001'de %3,6 iken 2024 yılı itibarıyla %1,9 seviyesindedir. Bu oran, 2001'e kıyasla oransal bir gerilemeye işaret etse de savunmaya verilen önemin azaldığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Aksine bu durum; Türk savunma sanayiinde sağlanan yerleşme oranının artması, nihai sistemlerde dış alım maliyetlerinin düşmesi ve genel makroekonomik büyümenin yarattığı ölçek ekonomisi ile açıklanmalıdır. Bir diğer ifadeyle, savunma harcamalarının milli gelir içindeki payının dengelenmesi, Türkiye'nin savunma tedarikinde birim maliyet etkinliği sağladığını ve stratejik bağımlılık riskini bütçe verimliliği üzerinden azalttığını ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, bütçe verilerinin analitik bir değişken olarak ele alınması sürecinde akademik nesnellik gereği reel kısıtlar da göz önünde bulundurulmalıdır. İthal edilen kritik alt sistemlerin döviz cinsinden maliyetleri, küresel tedarik zincirindeki fiyat artışları ve yüksek enflasyonist ortam, nominal bütçe büyüklüklerinin reel satın alma gücüne yansımaları zaman zaman sınırlandırmaktadır.

Öte yandan transatlantik güvenlik mimarisinde bütçe tartışmaları yeni bir aşamaya evrilmektedir. 2024 yılında ABD başkanlığına yeniden seçilen Donald Trump'ın yük paylaşımı baskıları ve 2025 Lahey NATO Zirvesi kararları doğrultusunda, müttefiklerin savunma harcamalarının GSYİH'ya oranının en az %2 (ve orta vadede %3-5 bandına) çıkarılması hedefi somutlaşmıştır (NATO, 2025). 2026 NATO Ankara Zirvesi'nde de ana gündem maddesi olması beklenen bu yük paylaşımı kurgusu; Polonya, İtalya ve İspanya gibi orta güç konumundaki NATO ülkelerini bütçelerini artırmaya sevk ederken, Türkiye için bu durum sadece bir bütçe karşılaştırması boyutunda kalmamakta; ortak Ar-Ge, teknoloji transferi ve endüstriyel tamamlayıcılık zemininde yeni savunma diplomasisi imkânları sunmaktadır.

Küresel savunma harcamaları 2023-2024 arasında 2,24 trilyon dolardan 2,46 trilyon dolara yükselmiştir. Aynı dönemde Avrupa'nın askerî harcamaları da küresel artışa paralel olarak %11,7 artmış ve 457 milyar dolara ulaşmıştır (IISS, 2025; SIPRI, 2024). Bu artış, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinin tehdit algılarının keskinleşmesi ve transatlantik güvenlik yükümlülüklerinin

sıkılaştırılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Polonya'nın bütçesini GSYİH' sının %4'ünün üzerine çıkarması bu dönüşümün en somut örneğidir. 2024'te askerî harcamaları GSYİH' sının %7'sine yaklaşan Rusya (IISS, 2025), Ukrayna ile yürüttüğü konvansiyonel harp doğrultusunda tam ölçekli bir savaş ekonomisine geçiş yapmıştır. Netice itibarıyla, bölgesel aktörlerin hızla artan savunma harcamaları makro düzeyde bir bütçe kıyaslamasının ötesinde; Türkiye için savunma diplomasisi, endüstriyel tamamlayıcılık ve NATO bünyesinde stratejik özerkliği pekiştirecek yeni nitelikli iş birliği mekanizmalarını gerekli kılmaktadır.

Orta Güçler Perspektifinde NATO Üyesi Ülkelerin Savunma Sanayii Profilleri

Bu çalışma, savunma sanayii ile orta güçler arasındaki ilişkiyi realizm perspektifi çerçevesinde ele almaktadır. Realist yaklaşıma göre askerî kapasite, devletlerin uluslararası sistemdeki konumlarını belirleyen temel unsurlardan biri olup, savunma sanayii bu kapasitenin sürdürülebilir ve kurumsal boyutunu oluşturmaktadır (Waltz, 1979; Mearsheimer, 2001). Bu yönüyle savunma sanayii, yalnızca teknolojik bir üretim alanı değil, devletlerin dış politika davranışlarını, ittifak içi pazarlık güçlerini ve stratejik tercihlerini şekillendiren yapısal bir güç unsurudur.

Orta güçler teorisi bağlamında bu ülkelerin dış politikaları, mutlak bağımsızlıktan ziyade uluslararası sistem içindeki manevra alanları ve stratejik özerklik arayışları üzerinden şekillenmektedir. Cooper, Higgott ve Nossal'a göre orta güçler, uluslararası sistemdeki konumlarını dış politika davranışları ve çok boyutlu araç kullanımıyla tanımlamakta; ittifaklar ve bölgesel düzenlemeler içinde hareket ederek göreceli etki alanları oluşturmaktadır (Cooper, Higgott & Nossal, 1993; Shin, 2015). Bu doğrultuda savunma sanayii kapasitesi, orta güçlerin büyük güçlere olan asimetrik bağımlılığını azaltan, stratejik özerklik düzeyini artıran ve ittifak içi yük paylaşımında kaldıraç rolü oynayan temel mekanizmalardan biridir.

Türkiye örneği, savunma sanayii ile savunma diplomasisi arasındaki bu etkileşimi somut biçimde ortaya koymaktadır. II. Karabağ Savaşı sürecinde Azerbaycan'a verilen destek ile Rusya-Ukrayna Savaşı bağlamında Ukrayna'ya sağlanan savunma teknolojileri, Türkiye'nin askerî kapasiteyi diplomatik araçlarla bütünleştirerek dengeleyici ve arabulucu bir rol üstlenmesini mümkün kılmıştır. Bu süreçte Türkiye, sahadaki savunma sanayii etkinliğini diplomatik girişimlerle destekleyerek Karadeniz Tahıl Girişimi gibi uluslararası sonuçlar doğuran mekanizmaların şekillenmesinde aktif bir aktör hâline gelmiştir (Çolakoğlu, 2024).

Bu çerçevede savunma sanayiinin gelişimi, yalnızca ulusal güvenliğin güçlendirilmesine değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel güvenlik denklemlerinde orta güçlerin göreceli ağırlıklarının artmasına da katkı sağlamaktadır. Türkiye'nin NATO üyesi orta güçler olan İspanya, İtalya ve Polonya ile savunma sanayii alanında geliştirdiği iş birliği modelleri (ortak üretim, teknoloji transferi ve tedarik entegrasyonu), savunma sanayiinin ittifak içi rol paylaşımı ve stratejik konumlanma üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi açısından nitelikli bir karşılaştırma zemini sunmaktadır.

Söz konusu teorik çerçeve ışığında; Türkiye'nin savunma sanayisindeki niteliksel dönüşümünün ve küresel konumunun karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilmesi amacıyla NATO'nun farklı coğrafi kanatlarını ve güvenlik mimarilerini temsil eden üç orta güç—İtalya, İspanya ve Polonya—örnek çalışma vakaları (*case studies*) olarak seçilmiştir. Bu ilkeler:

Stratejik ve Coğrafi Çeşitlilik: Akdeniz/Güney Kanadı güvenliğini temsil eden İtalya ve İspanya ile Doğu Kanadının öncü aktörü olan Polonya, farklı tehdit algılarına (Rusya tehdidi vs. düzensiz göç/Batı Akdeniz güvenliği) sahiptir.

Savunma Sanayii Modellerinin Farklılığı: İtalya ve İspanya AB/Avrupa savunma sanayii entegrasyonu ve küresel konsorsiyumlar bünyesinde derinleşirken; Polonya hızlı tedarik ve ABD/Güney Kore eksenli iş birliklerine yönelmiştir.

Türkiye ile Karşılaştırılabilirlik: Bütçe büyüklükleri, GSYİH oranları, ordularının ölçekleri ve NATO yük paylaşımındaki konumları bakımından Türkiye ile doğrudan kıyaslanabilir bir profil sergilemektedirler.

Bu doğrultuda takip eden bölümler; söz konusu ülkelerin savunma sanayii profillerini, tedarik stratejilerini ve tehdit algılarını ele alarak Türkiye ile mevcut ve potansiyel endüstriyel iş birliği dinamiklerini karşılaştırmalı bir analizle ortaya koymaktadır.

İspanya Vaka Analizi

NATO üyesi bir ülke olarak son yıllarda savunma sanayii alanında kurumsal kapasitesini artırmaya yönelik adımlar atan önemli orta güçlerden biridir. İspanyol savunma sanayii, yalnızca askerî kapasite üretimi açısından değil, aynı zamanda istihdam ve teknoloji temelli ekonomik katkıları bakımından da ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim sektörde yaklaşık 23.500 kişinin doğrudan, 57.000 kişinin ise dolaylı olarak istihdam edildiği görülmektedir (ESD, 2023). Bu yönüyle savunma sanayii, İspanya'da katma değeri yüksek stratejik bir sanayi kolu olarak konumlanmaktadır.

Bununla birlikte, İspanya'nın savunma harcamalarının 2023 yılı itibarıyla GSYİH'nin yaklaşık yüzde 1'i düzeyinde seyretmesi, ülkenin NATO çerçevesinde tartışılan yük paylaşımı ve daha yüksek savunma harcaması hedefleriyle (%2 eşiği) uyum sorununu gündeme getirmektedir. Özellikle savunma harcamalarının GSYİH içindeki payının artırılmasına yönelik müttefik beklentileri, İspanya'nın savunma sanayii kapasitesini uzun vadede ne ölçüde stratejik özerklik üretecek şekilde geliştirebildiği sorusunu öne çıkarmaktadır.

İspanyol savunma sanayii yapısal olarak yüksek oranda dış tedarike ve uluslararası konsorsiyumlara/iş birliklerine dayalı bir karakter sergilemektedir. Savunma sanayii firmalarının yaklaşık yüzde 33,2 oranında ihracata bağımlı olması, iç pazarın sınırlı kapasitesini ve sektörün sürdürülebilirliği açısından dış talebe olan yapısal bağımlılığı açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu durum, İspanya'nın savunma sanayiinde tam bağımsız bir üretim yapısından ziyade, Avrupa savunma ekosistemi içinde tamamlayıcı ve entegre bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu bağlamda İspanya, özellikle hava ve uzay sanayii alanında teknoloji yoğun yatırımlara yönelmekte ve Avrupa Birliği savunma girişimleri kapsamında konumunu güçlendirmeye çalışmaktadır. PESCO (Permanent Structured Cooperation- Daimî Yapılandırılmış İş Birliği), Avrupa Savunma Ajansı (EDA-European Defence Agency) bünyesindeki FMTC (European Future Military Technological Capabilities) girişimleri ve Avrupa Siyasi Topluluğu (European Political Community) gibi çok taraflı yapılar, İspanya'nın savunma sanayiini ulusüstü entegrasyon ve ortak platform üretimi üzerinden geliştirme stratejisinin temel araçlarıdır. Ayrıca GDELS ve Airbus Helicopters gibi uluslararası küresel şirketlerin tedarik zincirlerinde nitelikli tedarikçi olarak yer alması, İspanya'nın savunma sanayiindeki rolünün büyük ölçüde entegrasyon temelli olduğunu göstermektedir (ESD, 2023).

Türkiye-İspanya savunma sanayii ilişkileri, yalnızca konjonktürel bir tedarik sürecinin ötesinde, NATO'nun güney kanadı jeopolitiği ve Avrupa savunma tedarik zincirleri açısından yapısal bir stratejik tamamlayıcılık sunmaktadır. İspanya'nın savunma sanayiinde sergilediği yüksek dış entegrasyona dayalı yapı, Türkiye'nin yerleşme odaklı stratejik özerklik modeliyle yapısal bir farklılık oluştursa da iki ülkenin birbirini desteklediği geniş bir sinerji alanı yaratmaktadır.

Bu sinerjinin arkasındaki temel itici güç, iki ülke arasındaki derin ve dengeli ekonomik entegrasyondur. Aynı zamanda iki ülkenin Akdeniz havzası ve küresel meselelerde sergilediği diplomatik uyum, söz konusu stratejik zemini daha da tahkim etmektedir. Resmi verilere göre 2024 yılında Türkiye ile İspanya arasındaki ikili ticaret hacmi yaklaşık 19,15 milyar Dolar ile rekor bir seviyeye ulaşmıştır. Türkiye'nin İspanya'ya ihracatı 9,78 milyar Dolar, ithalatı ise 9,36 milyar Dolar olarak gerçekleşirken; İspanya, Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı 7. ülke (%3,7 pay ile) ve ithalat yaptığı 8. ülke (%2,7 pay ile) konumundadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı [TCDİB], 2025). Ticaret dengesinin bu denli simetrik ve güçlü seyretmesi, savunma sanayiindeki uzun vadeli, yüksek bütçeli ortak stratejik yatırımların makroekonomik temelini ve diplomatik güvencesini oluşturmaktadır.

Söz konusu ekonomik ve diplomatik zeminin savunma alanındaki en somut ampirik ve operasyonel bulgusu, TCG Anadolu Stratejik Amfibi Hücum Gemisi (LHD) projesidir. İspanyol Navantia ve SEDEF Tersanesi ortaklığında, Juan Carlos I platformu esas alınarak yürütülen yerel inşa süreci, bir teknoloji transferi ve mühendislik desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte Navantia; tasarım haklarının yanı sıra sevk sistemleri (motorlar ve türbin) ile Entegre Platform Yönetim Sistemi gibi kritik alt sistemleri tedarik ederek Türk Deniz Kuvvetleri'ne küresel ölçekte güç projeksiyonu ve bölgesel

operasyonel üstünlük kabiliyeti kazandıracak altyapının inşasına katkı sağlamıştır (Navantia, 2013). İki ülke arasındaki bu endüstriyel ortaklık sadece geçmişe dayalı bir alım-satım ilişkisi olmayıp devam eden kurumsal bağlarla sabittir. Nitekim söz konusu stratejik iş birliğinin sürdürülebilirliğini teyit eden en güncel bulgu; Nisan 2026'da Tersaneler Genel Müdürlüğü (TGM) ile Navantia arasında imzalanan 3+3 yıl süreli TCG Anadolu Bakım ve Onarım Çerçeve Anlaşması'dır (Işık, 2026). Söz konusu anlaşma kapsamında hayata geçirilen 'Esnek Sözleşme Modeli', Türk Deniz Kuvvetleri'nin dinamik operasyonel ihtiyaçlarına süratle yanıt vermesini sağlarken; platformların harbe hazırlık seviyesini en üst seviyede tutmaktadır.

Türkiye'nin İspanya ile savunma sanayii diplomasisini derinleştirmesi, ABD ve Almanya merkezli geleneksel tedarik yapılarının ve bu aktörlerin uyguladığı örtülü/açık ambargoların dışında alternatif, esnek ve rekabetçi ortaklıkların geliştirilmesine kritik bir katkı sağlamaktadır. Suriye sınırı genelindeki NATO misyonu kapsamında diğer müttefikler bataryalarını çekerken İspanya'nın Patriot hava savunma bataryalarını Türkiye'de tutmaya devam etmesi, bu endüstriyel güven zemininin askeri ve diplomatik boyutunu somut biçimde tahkim etmektedir (NATO, 2024).

Söz konusu operasyonel ve endüstriyel bağların sistematik olarak kuvvetlenmesi, Türkiye'nin vizyoner hedefleri arasında yer alan yerli ve milli 'Uçak Gemisi' projesinin tasarımı ve inşa süreci için de kritik bir referans teşkil etmektedir. Mevcut kurumsal angajman, gelecekte Navantia ile kurulabilecek daha büyük ölçekli yeni teknoloji transferleri ve müşterek tasarım ortaklıkları için stratejik bir zemin sunmaktadır. İspanya'nın uluslararası platform entegrasyon kabiliyeti ile Türkiye'nin dinamik ve ölçeklenebilir üretim kapasitesinin birleşmesi, bu iki orta gücün küresel savunma pazarındaki konumunu güçlendirirken, eş anlı olarak NATO'nun güney kanadındaki bölgesel caydırıcılıklarını ve ittifak içi pazarlık güçlerini tahkim etmektedir.

İtalya Vaka Analizi

İtalya, NATO üyesi bir ülke olarak askerî teknoloji alanında köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen, savunma sanayii kapasitesi bakımından küresel büyük güçlere kıyasla sınırlı bir rekabet gücü sergilemektedir. NATO verilerine göre 2024 yılı itibarıyla İtalya'nın savunma harcamalarının GSYİH oranı yaklaşık yüzde 1,5 düzeyinde olup, bu oran NATO'nun mevcut yüzde 2 hedefinin altında kalmaktadır. Bu durum, 2025 Lahey Zirvesi sürecinde savunma harcamalarının GSYİH'nin en az yüzde 5'ine çıkarılmasına yönelik yaklaşımın İtalya açısından uygulanabilirliğini bütçesel açıdan zorlaştırmaktadır (NATO, 2024; IISS, 2025).

İtalya, uluslararası askerî operasyonlara aktif katılımı ile NATO ve BM çerçevesindeki güvenlik angajmanlarında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda Kosova (1999), Afganistan (2015) ve Mali misyonları gibi çok taraflı askerî faaliyetler, İtalya'nın savunma stratejisinin uluslararası angajmana dayalı olarak şekillendiğini göstermektedir. Bu dış görevler, savunma sanayii kapasitesinin sadece teknik üretimle değil, aynı zamanda uluslararası güvenlik aktörlüğü ile doğrudan ilişkilendiğini ortaya koymaktadır.

İtalyan savunma sanayii; askerî sistemler, elektronik harp teknolojileri ve gemi inşası gibi alanlarda faaliyet göstermekte olup, bu sektörler büyük ölçüde devlet desteklerine dayalı bir yapı sergilemektedir. 2018 yılı verilerine göre İtalya'nın hava ve uzay sanayiinin yaklaşık 13,5 milyar dolar büyüklüğe ulaştığı ve bu üretimin yaklaşık yüzde 70'inin ihraç edildiği görülmektedir. Buna paralel olarak, savunma sanayii alanında yaklaşık 160 bin kişilik istihdam kapasitesiyle İtalya, İspanya gibi benzer orta güçlerden ayrılmaktadır. Ayrıca, dünyanın en fazla savunma harcaması yapan ilk on iki ülke arasında yer alması, İtalya'yı Avrupa güvenlik mimarisi içinde dikkate değer bir savunma aktörü konumuna taşımaktadır (Transparency International Defence & Security, 2021).

Türkiye ile İtalya arasındaki savunma sanayii iş birliği, 1998 yılından bu yana kurumsal bir nitelik taşımakta ve iki orta güç ülkenin Akdeniz jeopolitiğindeki ortak çıkarları çerçevesinde şekillenmektedir (Defence Turkey, 2009). İki ülke arasındaki bu endüstriyel ortaklığın diplomatik zemini, kronik siyasi krizlerden uzak, istikrarlı bir seyir izlemesiyle tahkim edilmiştir. Bu durum, savunma projelerinin uzun vadeli yaşam döngüsü yönetimini güvence altına alan sağlam bir makroekonomik temele dayanmaktadır.

Söz konusu stratejik tamamlayıcılık ve endüstriyel iş birliğinin sunduğu katkının en somut ampirik bulgusu, T129 ATAK projesidir. İtalyan AgustaWestland (Leonardo) firmasının A129 Mangusta platformu referans alınarak, TUSAŞ ana yükleniciliğinde ve Aselsan alt yükleniciliğinde milli görev bilgisayarı, yerli yazılım ve özgün mühimmat entegrasyonu ile geliştirilen bu proje, taraflara net operasyonel ve makroekonomik çıktılar sağlamıştır. Türkiye, 2004 yılında başlattığı Ar-Ge hamlesiyle helikopterlerin 30 yıllık kullanım ömrü boyunca egemen modernizasyon yetkisi kazanmış; ayrıca fikri mülkiyete ortak olarak küresel pazarda doğrudan satış ve pazarlama hakları elde etmiştir (Hürriyet, 2008). İtalya açısından ise bu süreç, yüksek teknoloji ihracat dengesini koruyan ve iki ülke arasındaki ticaret hacmini 14 milyar avro seviyesine çıkarırken 600'den fazla İtalyan firmanın Türkiye'de yatırım yapmasını tetikleyen çok boyutlu bir kazanıma dönüşmüştür (Hürriyet, 2008).

Benzer bir stratejik tamamlayıcılık ve endüstriyel sinerji, SSB ve Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın operasyonel ihtiyaçları doğrultusunda yürütülen Meltem III (ATR-72) Projesi kapsamında gerçekleşmiştir. 2012'de İtalyan Leonardo firmasının ana yükleniciliğinde imzalanan sözleşmeyle, 6 adet ATR72-600 uçağının Deniz Karakol Uçağı'na (ASW/MPA) dönüştürülmesi ve detay parça üretimi, yapısal ve elektriksel uçak modifikasyonları, sistem yer/uçuş testleri desteği ile Entegre Lojistik Destek (proses sertifikasyon, eğitim ve periyodik bakım) süreçlerinin tamamı TUSAŞ tarafından gerçekleştirilmiştir (Türk Havacılık ve Uzay Sanayii [TUSAŞ], t.y.). Sertifikasyon süreçleri İtalya ve Türkiye hattında yürütülen bu platformlar, iki ülkenin Doğu Akdeniz'deki denizaltı savunma harbi (DSH) ve çok boyutlu deniz alanı farkındalığı kabiliyetlerini artırarak, NATO'nun güney kanadındaki müşterek hareket yeteneklerine ve deniz diplomasisine çarpan etkisi oluşturmaktadır. Ayrıca, havacılık ve insansız sistemler alanında Baykar ile İtalyan Piaggio ve Leonardo firmaları arasında tesis edilen endüstriyel ortaklıklar, İtalya'nın savunma sanayiindeki durağanlık ve rekabet kaybı eğilimini, Türkiye'nin dinamik ve sahada kanıtlanmış (*combat-proven*) insansız sistemler kapasitesiyle dengelenmesini sağlamaktadır.

Kısaca; pragmatik diplomatik uyumun bir sonucu olarak, Türkiye ve İtalya arasındaki savunma diplomasisi, hâlihazırda yürürlükte olan somut endüstriyel paylaşımlara dayanmaktadır. İtalya'nın kurumsal teknoloji altyapısı ve platform deneyimi ile Türkiye'nin esnek, yerli üretim odaklı stratejik özerklik hamlelerinin birleşmesi; iki ülkenin hem kendi askerî ihtiyaçlarını dış tedarik bağımlılığını azaltarak karşılamasını sağlamakta hem de NATO ve Avrupa güvenlik mimarisi içindeki pazarlık güçlerini stratejik orta güçler olarak tahkim etmektedir.

Polonya Vaka Analizi

Polonya, jeopolitik konumu ve 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında NATO'nun doğu kanadında üstlendiği rol nedeniyle ittifak içindeki stratejik önemini belirgin biçimde artırmıştır. Varşova yönetiminin savunma harcamalarını gayrisafi yurt içi hasılanın yaklaşık yüzde 4,5'i düzeyine çıkarması, Polonya'nın güvenlik politikasının yüksek tehdit algısı temelinde hızlandırılmış bir askerî kapasite inşasına dayandığını göstermektedir (NATO, 2024; IISS, 2025).

Buna karşın Polonya savunma sanayii, artan savunma bütçelerine rağmen yapısal ve teknolojik sınırlılıklarla karşı karşıyadır. Rusya-Ukrayna Savaşı'na hazırlıksız yakalanan Polonya, sınırlı üretim kapasitesine rağmen elindeki mühimmatın önemli bir bölümünü Ukrayna'ya sevk etmek zorunda kalmış; bu durum, ülkeyi savunma ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla yeni tedarik kaynakları ve stratejik ortaklıklar aramaya yöneltmiştir. Polonya savunma sanayii MiG-29 savaş uçakları, T-72M1 ana muharebe tankları, BMP-1 zırhlı muharebe araçları ve Mi-24 taarruz helikopterleri gibi platformların üretimini ve bakımını sürdürmekle birlikte, mevcut kapasitenin yetersizliği nedeniyle Ukrayna'dan gelen taleplerin karşılanmasında ciddi gecikmeler yaşanmaktadır. Nitekim Ukrayna'nın talep ettiği 54 adet Krab kundağı motorlu obüsün (SPH) üretimi planlanan takvime uygun şekilde gerçekleştirilememiştir. Buna ek olarak, teknik altyapının modernizasyonundaki eksiklikler ile üretim süreçlerinin dijitalleşmesi ve ileri teknolojilere entegrasyon konularındaki yetersizlikler, Polonya savunma sanayiinin gelişimini sınırlayan temel yapısal faktörler arasında yer almaktadır (ESD, 2024; IISS, 2025).

Bu bağlamda Türkiye-Polonya savunma sanayii ilişkileri, tamamlayıcı nitelikte bir iş birliği potansiyeli sunmaktadır. 2024 yılı itibarıyla iki ülke arasındaki ticaret hacminin yaklaşık 12 milyar dolar düzeyine ulaşması ve Haziran 2026'da Ankara'da gerçekleşen Cumhurbaşkanları düzeyindeki resmi

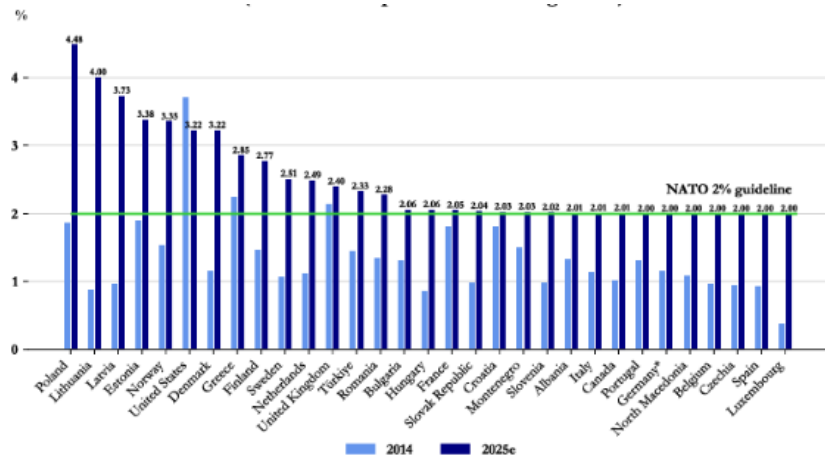
görüşmelerde belirlenen 15 milyar dolarlık yeni ticaret vizyonu, iki NATO müttefiki arasındaki savunma sanayiini de kapsayan stratejik ortaklık zemininin güçlendiğini göstermektedir (TCCB, 2026). Ayrıca, Polonya ve Hırvatistan'ın girişimleriyle 2015 yılında kurulan; Baltık, Adriyatik ve Karadeniz hattında ulaştırma ile enerji altyapısını güçlendirmeyi hedefleyen Üç Deniz Girişimi'ne (3SI - *Avusturya, Bulgaristan, Çekya, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Romanya, Slovakya, Slovenya, Yunanistan*) Türkiye ve İspanya'nın 2025 yılında dahil olması, bu ekonomik zemini jeostratejik düzeyde kuvvetlendirmektedir (BBC Türkçe, 2025). Bu güçlü makroekonomik iklimde Polonya'nın, PT-91 Twardy ana muharebe tankı ve Krab obüsleri gibi kara sistemlerinde duyduğu modernizasyon ihtiyacı, Türkiye'nin özgün kara platformları, mühendislik kabiliyeti ve ölçeklenebilir üretim tecrübesiyle örtüşmektedir (SSB, 2024).

İnsansız hava araçları (İHA) alanında Polonya'nın, Türkiye ile imzaladığı stratejik anlaşma kapsamında 24 adet Bayraktar TB2 SİHA (Silahlı İnsansız Hava Araçları) platformunun son partisini de Mayıs 2024 itibarıyla teslim alarak envanterine dahil etmesi, Türk savunma teknolojilerinin Polonya askerî doktrinine entegrasyonunun en somut ve ampirik göstergesidir. Söz konusu tedarik programı, Polonya'nın Mirosławiec 12'nci İHA Üssü'nde gerçekleştirilen sistem teslimatıyla birlikte operasyonel bir boyut kazanmış ve Türkiye tarihinde ilk kez bir NATO ve Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeye yüksek teknoloji SİHA ihracatı başarıyla tamamlanmıştır (Baykar, 2022). Bu endüstriyel zemin, Flytronic firması tarafından geliştirilen yerel FlyEye keşif/gözetleme sistemleri ile Türk İHA/SİHA ekosisteminin operasyonel ağ merkezli harp yetenekleri arasında doktrinel bir müştereklik barındırmakta ve NATO'nun doğu kanadındaki bölgesel caydırıcılığı ile ittifak içi operasyonel dayanıklılığı tahkim eden somut bir sınıai ortaklık modeli teşkil etmektedir. Kısaca bu iki ülke arasında savunma sanayiinde teknoloji ve kapasite transferine dayalı, güvenlik odaklı ve stratejik özerkliği destekleyen bir kazan-kazan modeli ortaya çıkmaktadır.

NATO Üyesi Üç Orta Gücün Savunma Sanayii Karşılaştırması

Bu bölümde, NATO üyesi orta güçler olan İtalya, İspanya ve Polonya'nın savunma sanayii kapasiteleri; askerî harcama düzeyleri, GSYİH oranları, küresel ve ittifak içi güç sıralamaları çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. 2025 tahmini NATO savunma harcamaları ile seçilmiş nicel göstergeleri içeren bu analiz, söz konusu ülkelerin savunma sanayii alanındaki göreceli konumları ve Türkiye ile karşılaştırıldığında ortaya çıkan dinamikleri değerlendirmektedir.

Tablo.2. NATO Ülkelerinin GSYİH İçindeki Savunma Harcamaları Payı (% , 2025 Tahmini, 2021 Fiyatları ve Sabit Kurlarla)

Kaynak NATO, *Defence Expenditure of NATO Countries (2014–2025)*, 3 June 2025, Press Release, <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/finance/def-exp-2025-en.pdf>

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde, NATO içinde mutlak harcama miktarlarının ötesinde, savunma harcamalarının GSYİH içindeki payının (yük paylaşımı) ittifak dinamiklerini nasıl şekillendirdiği görülmektedir. Polonya, %4,48'lik çarpıcı bir oranla NATO genelinde zirvede yer almaktadır. ABD, mutlak harcamada lider olsa da GSYİH payında (%3,22) üst sıralarda bulunmakla birlikte Polonya'nın ardından gelmektedir. Türkiye, %2,33 ile ittifak ortalamasının ve %2'lik kılavuz

eşiğin üzerindedir. Orta güçler arasında belirgin farklılıklar mevcuttur; İtalya %2,01 ile eşik değeri kıl payı geçerken, İspanya %2,00 ile tam sınırdaki yer almaktadır. Bu durum, Polonya'nın Doğu Kanadı'nda artan rolünü ve diğer orta güçlerin bütçe kısıtlamalarını teyit etmektedir. Belirlenen %2 kriterine rağmen, birçok ülkenin tam sınırdaki bulunması ittifak içi yük paylaşımının karmaşıklığını göstermektedir.

Bu çerçevede ABD'nin, NATO müttefikleri nezdinde savunma harcamalarının GSYİH'ye oranında belirlenen %2'lik kılavuz eşiğin üzerine çıkarılması ve ittifak içi yük paylaşımının daha dengeli bir yapıya kavuşturulması yönünde güçlü bir siyasi baskı oluşturduğu görülmektedir. ABD, kendi savunma harcamalarının GSYİH'sine oranla yüksek düzeyine (%3,22) ve yüksek bütçesine işaret ederek, müttefik ülkelerin de savunmaya ayırdıkları kaynakları artırmaları gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, ABD'nin küresel askerî liderlik iddiasını yalnızca kendi bütçe büyüklüğü üzerinden değil, aynı zamanda ittifak içinde daha dengeli bir yük paylaşımı talebi üzerinden sürdürdüğünü göstermektedir.

İtalya, İspanya ve Polonya'nın GSYİH'ye oranla savunma harcamaları karşılaştırıldığında ise bu üç ülkenin NATO içindeki konumlarının farklı güvenlik öncelikleri doğrultusunda şekillendiği görülmektedir. İtalya (%2,01) ve İspanya (%2,00), savunma harcamalarının GSYİH içindeki payında tam olarak %2'lik NATO eşiği sınırında kalmışlardır. İspanya görece düşük tehdit algısı nedeniyle savunma sanayiini ağırlıklı olarak Avrupa savunma entegrasyonu içinde tamamlayıcı bir rol çerçevesinde konumlandırırken; İtalya güçlü kurumsal sanayi altyapısına rağmen bütçesel kısıtlar nedeniyle genişleme kapasitesini sınırlı tutmaktadır. Buna karşılık Polonya, Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında savunma harcamalarını GSYİH'sinin %4,48'i düzeyine çıkararak, mutlak bütçe büyüklüğü sınırlı olsa dahi GSYİH'ye oran bakımından NATO'nun birinci ülkesi hâline gelmiştir. Bu durum, Polonya'nın savunma politikasının bütçe kısıtlarından ziyade doğrudan yüksek tehdit algısı merkezli olarak şekillendiğini göstermektedir.

Türkiye ise savunma harcamalarının GSYİH içindeki payını %2,33'e yükselterek hem NATO ortalamasının hem de %2'lik kritik kılavuz eşiğin belirgin şekilde üzerinde yer almaktadır. Tablodan görüleceği üzere Türkiye, bu oranla 32 NATO üyesi ülke arasında tam orta sırada konumlanmaktadır. Türkiye'nin bu harcama düzeyi, NATO içindeki bütçe ve sorumluluk payının güçlü olduğuna işaret etmekte; savunma sanayiine dayalı üretim, istihdam ve ihracat kapasitesiyle birlikte değerlendirildiğinde, bu harcamaların yalnızca askerî caydırıcılık değil, aynı zamanda ekonomik-teknolojik ve stratejik bir güç unsuru olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

İspanya, İtalya ve Polonya'nın savunma sanayii kapasiteleri ile yapısal özellikleri ülke özelinde değerlendirildikten sonra; çalışmanın bu bölümünde söz konusu üç NATO üyesi orta gücün küresel güç dengeleri ve ittifak içindeki konumları karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Sunulan istatistiki veriler ışığında ülkeler arasındaki benzerlik ve farklılıklar analiz edilmekte, böylece savunma sanayiinin görece güç üretme kapasitesi ortaya konulmaktadır.

Tablo 3. Türkiye, İtalya, İspanya ve Polonya'nın Karşılaştırması

Ülkeler	Dünya Güç Sıralaması (145)	NATO Güç Sıralaması (32)	Savunma Bütçe Sıralaması (145)	Dünyada İlk 100'deki Firma sayısı ¹	Savunma Sanayi İstihdam
Türkiye	9	4	13	6	99,000
İtalya	10	5	16	2	160,000
İspanya	17	7	22	3	23,500
Polonya	19	8	12	2	25,000

Kaynak: Global Firepower, 2025 Military Strength Ranking, <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php>, DefenseNews, Top 100 for 2024

¹ Türkiye: Aselsan, Roketsan, TUSAŞ, Baykar, MKE, ASFALT; İtalya: Leonardo, Finconterieri; Leonardo, İspanya: Alpha Unmanned Systems, Navantia, Indra, Polonya: WB Group, Polish Armaments Group (Bk. DefenseNews, ve TheDefensePost)

<https://people.defensenews.com/top-100/>, TheDefensePost Top 100 Drone Defense Companies in 2025, <https://thedefensepost.com/2025/06/13/drone-companies-ranking-2025/>

Tablodaki veriler, Türkiye'nin savunma sanayii alanında hem NATO hem de küresel ölçekte dikkate değer bir konuma sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye, dünya askerî güç sıralamasında 9'uncu, NATO bünyesinde ise 4'üncü sırada (Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlıkları dâhil edildiğinde ikinci) yer almakta ve bu yönüyle İtalya, İspanya ve Polonya'nın önünde konumlanmaktadır. Savunma bütçesi büyüklüğü bakımından 13'üncü sırada yer almasına rağmen, dünyada ilk 100 savunma sanayii firması arasında 6 şirketle temsil edilmesi, Türkiye'nin savunma sanayiinde yalnızca bütçe ölçeğine değil, kurumsal çeşitlilik ve teknoloji üretme kapasitesine dayalı bir güç unsuru geliştirdiğini göstermektedir.

Yaklaşık 99.000 kişilik istihdam hacmiyle Türkiye, savunma sanayii alanında İtalya'nın gerisinde yer almakla birlikte, İspanya ve Polonya'nın önünde konumlanmakta; bu durum sektörün sınai sürdürülebilirliği ve nitelikli insan kaynağı havuzu açısından stratejik bir avantaj oluşturmaktadır. Firma çeşitliliği, teknolojik yetkinlik ve ihracat potansiyelinin bütüncül analizi, Türkiye'nin savunma sanayii performansının yalnızca bölgesel bir aktörlükle sınırlı kalmadığını, NATO'nun güç projeksiyonunda da yapısal bir dengeleyici unsura dönüştüğünü tescillemektedir.

Bu doğrultuda, söz konusu savunma sanayii göstergeleri ve endüstriyel ortaklıklar, konjonktürel birer ticari alışveriş olmanın ötesinde, Akdeniz jeopolitiğinden Doğu Avrupa hattına uzanan geniş bir coğrafyada ortak güç üretebilme kabiliyetini doğrudan tetiklemektedir. İtalya ile yürütülen müşterek havacılık programları ve İspanya ile hayata geçirilen TCG Anadolu eksenli denizcilik ortaklığının yanı sıra askerî havacılık eğitim altyapısını güçlendiren projeler, Akdeniz havzasındaki deniz ve hava alanı farkındalığını artırarak revizyonist aktörlerin bölgesel statükoyu tek taraflı değiştirme teşebbüslerine karşı bir caydırıcılık oluşturmaktadır.

Benzer şekilde, NATO'nun doğu kanadında Rusya merkezli konvansiyonel tehdit algısına karşı koyabilecek asimetrik bir savunma mimarisinin inşası, Türkiye ve Polonya arasında hızla derinleşen, Haziran 2026 tarihli Cumhurbaşkanları düzeyindeki zirveyle de teyit edilen insansız sistemler odaklı endüstriyel entegrasyona dayanmaktadır. İki müttefik arasında teknoloji transferi ve insansız platformların operasyonel yeteneklerinin artırılması hedefiyle derinleşen bu iş birliği süreci, 15 milyar dolarlık ikili ticaret hacmi hedefi ve İncirlik Üssü'ndeki Polonya askerî varlığı gibi operasyonel kararlılık unsurlarıyla tahkim edilmektedir (Anadolu Ajansı, 2026; Yılmaz, 2026).

Özetle; Türkiye'nin dinamik üretim kapasitesi ile bu üç orta gücün finansal, kurumsal ve teknolojik altyapılarının birleşmesi, müttefiklerin üçüncü aktörlere olan bağımlılıklarını ve tek taraflı ambargoların yaratabileceği operasyonel zafiyetleri absorbe etmektedir. Savunma ekosistemlerinin bu derece iç içe geçmesi ve Türkiye'nin İtalya, İspanya ve Polonya ile NATO karargâhlarında müttekabilyet ilkesi çerçevesinde karşılıklı personel konuşlandırması, NATO içi dayanışma kapasitesini artırmaktadır. Bu yapı; Doğu Avrupa, Avrasya ve Akdeniz güvenlik mimarisindeki dengeleri savunma diplomasisinin kaldıraç etkisiyle pekiştiren rasyonel ve sürdürülebilir bir çerçeve sunmaktadır. Nitekim tarafların farklı jeopolitik güvenlik algıları, bu algıların kesiştiği ortak noktalar, teknolojik gelişim, endüstriyel kapasite tanımlamaları ve ortak iş birliği zeminleri; ilişkiyi salt bir alıcı-satıcı dengesinden çıkararak eşitler arası ve karşılıklı bağımlılığa dayalı askeri-stratejik bir ortaklığa dönüştürmektedir.

NATO'NUN SAVUNMA SANAYİ ÇALIŞMALARI

NATO, yalnızca uluslararası bir savunma ittifakı olmanın ötesinde, üye ülkelerin askerî yeteneklerini geliştirmek amacıyla savunma sanayiiyle stratejik iş birliği yürüten kurumsal bir aktördür (Ricart, 2023). Bu iş birliği, özellikle Müttefik Dönüşüm Komutanlığı (*Allied Command Transformation-ACT*) çatısı altında teknoloji geliştirme, standardizasyon ve harekât kabiliyetlerinin artırılması alanlarında yürütülmektedir (NATO ACT, 2025). İttifak, savunma alanında inovasyonu artırmak ve yıkıcı teknolojileri bünyesine katmak amacıyla Kuzey Atlantik Savunma İnovasyon Hızlandırıcısı (*Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic- DIANA*) ile derin teknoloji (*deep tech*) girişimlerine hızlandırıcı ve test merkezleri ağı sunmakta; NATO İnovasyon Fonu (*NATO Innovation Fund -NIF*) aracılığıyla da 24 üye ülkenin katılımıyla yapay zekâ ve otonomi gibi anahtar teknolojilere doğrudan sermaye desteği sağlamaktadır (DIANA, 2025; NIF, 2025).

NATO Endüstri Forumu ise müttefikler arası sanayi iş birliğini ve yeni teknolojilerin entegrasyonunu hedeflemektedir. 2019 Washington Forumu'nda "karar alıcıyı geliştirmek" temasıyla büyük veri ve yapay zekâ gibi gelişen teknolojilerin etkin kullanımı tartışılmış; Müttefik Dönüşüm Komutanlığı (ACT) bünyesindeki Bilgi, Karar ve İcra Düşünce Kuruluşu (*Think-Tank for Information Decision and Execution Sprint* -TIDE Sprint) platformunda NATO ve ortak ülkeler arasındaki teknik uyumluluk öne çıkarılmıştır (Esposito, 2019: 3-6). Bu teknolojik dönüşüm ve müttefikler arası birlikte çalışabilirlik hamleleri, İttifak'ın karar alma süreçlerini hızlandırarak kolektif savunma denkleminde hibrit ve asimetrik tehditlere karşı NATO'nun teknolojik üstünlüğünü korumasını sağlamaktadır.

2022'de başlayan Ukrayna Savaşı, konvansiyonel yıpratma savaşlarının önemini hatırlatmış; Ukrayna'nın günlük 5-6 bin (aylık 150-180 bin) top mermisi tüketimi —ki bu miktar ABD'nin yıllık üretimine denktir— İttifak'ın endüstriyel tabanındaki stok krizini açıkça ortaya koymuştur. Bu doğrultuda müttefikler, askerî harcamaları GSYİH'nın en az %2'sine çıkarma taahhüdünü teyit etmişlerdir (Çakirozer, 2023: 2-4) Savunma harcamalarındaki bu artış ve kitlesel üretime dönüş hamlesi, Avrasya coğrafyasında Rusya'ya karşı Doğu Kanadını tahkim edip caydırıcılık eğrisini yükseltirken; küresel ölçekte savunma sanayii odaklı yeni bir güç rekabetini ve güvenlik ikilemini tırmandırmaktadır.

Nitekim bu dönüşüm belgelere de yansımıştır. 2023 Vilnius Zirvesi'nde hava savunma, çeşitli çapta mühimmat, topçu/füze sistemleri, zırhlı araçlar, anti-tank silahları ve asker-endüstri iş birliğinde ortak tedarik kararlaştırılmış; 2024 Washington Zirvesi'nde kabul edilen '*Endüstri Kapasitesi Genişleme Planı*' ve yayımlanan resmî raporlarla, savunma üretimi ulusal sorumlulukta kalsa da NATO koordinasyonunun gerekliliği vurgulanmıştır. Plan; üretim kapasitesini artırmayı, kritik mikroçip tedarik zincirlerini güvenceye almayı ve caydırıcılığı pekiştirmeyi amaçlamaktadır (NATO, 2024).

Bu stratejik hat, Kasım 2025 Bükreş NATO Sanayi Forumu'nda ilan edilen "*NATO'yu Yeniden Silahlandırmak – Yenilik Yap, Hızlandır, Sürdür*" mottosuyla zirveye ulaşmıştır. Lahey Zirvesi kararlarını sahaya yansıtmayı hedefleyen bu yaklaşım; gelişmiş teknolojilerin entegrasyonunu (yenilik), tedarik süreçlerinin kısaltılmasını (hızlandırma) ve uzun soluklu krizlere karşı endüstriyel esnekliği (sürdürülebilirlik) esas alarak savunma sanayisini küresel güç dengesindeki caydırıcılığın ana sütununa dönüştürmüştür (NATO, 2025).

Askerî bakımdan bu süreç, NATO'nun savunma planlamasıyla doğrudan ilintilidir. 2022 Stratejik Konsepti'nde tanımlanan üç temel görev (caydırıcılık/savunma, kriz önleme/yönetim, karşılıklı güvenlik) çerçevesinde şekillenen planlama; sivil ve askerî boyutlarıyla geleceğe dönük senaryoları kapsamaktadır (Atlantic Council, 2025).

İttifak'ın hız, sürdürülebilirlik ve maliyet-etkin teknoloji arayışı Türkiye açısından önemli stratejik fırsatlar sunmaktadır. Özellikle otonom teknolojilerin entegrasyonu ve Ukrayna sahasında kendini kanıtlayan İHA/SİHA sistemleri, Türk havacılık ve uzay sanayisinin potansiyelini göstermiştir. Bu sistemlerin Batılı muadillerine kıyasla daha düşük maliyetli olması, kısa teslimat süreleri ve esnek lojistik destek imkânları, Türkiye'nin NATO içi ve dışı savunma sanayii ihracatındaki rekabet avantajını ve stratejik konumunu pekiştirmektedir.

TÜRK SAVUNMA SANAYİSİNİN STRATEJİK DEĞERLENDİRMESİ:

GELİŞMELER, POTANSİYEL VE SINIRLILIKLAR

Türk Savunma Sanayindeki Gelişmeler

2025 yılı itibarıyla Türk savunma sanayisinin Pakistan'dan Endonezya'ya, İspanya'dan Slovenya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada gerçekleştirdiği iş birlikleri ve atılımlar dikkat çekicidir. Bu uluslararası açılım, yalnızca savunma ürünlerinin ihracatı açısından değil, aynı zamanda Türkiye'nin savunma sanayisinde elde ettiği teknolojik kapasitenin görünürlüğü bakımından da önemlidir.

Bu bağlamda gerçekleştirilen doktora çalışmasında, 1991–2019 döneminde Türk savunma sanayisinde meydana gelen teknolojik ve yapısal dönüşümler sistematik biçimde analiz edilmiştir. Söz konusu çalışma; NATO ile kurumsal etkileşimlerin, üniversite–sanayi–kamu iş birliği mekanizmalarının

ve uzun vadeli savunma planlamasının, Türkiye'nin savunma sanayiinde kademeli bir teknolojik bağımsızlık sürecini mümkün kıldığını ortaya koymaktadır (Tarçın, 2021: 140–143, 214–223).

Türk savunma sanayii, son yirmi yıllık dönemde nicel ve nitel göstergeler bakımından belirgin bir büyüme ve kurumsal derinleşme süreci yaşamıştır. Savunma ve havacılık sektöründe elde edilen toplam ciro, 2014 yılında yaklaşık 5,1 milyar dolar seviyesindeyken, 2024 yılı itibarıyla 15 milyar dolar düzeyine ulaşmıştır. Bu artış, sektörün yalnızca iç talebe dayalı bir yapıdan çıkarak üretim, ihracat ve teknoloji geliştirme kapasitesini birlikte artırdığını göstermektedir. Benzer şekilde savunma ve havacılık ihracatı, 2023 yılı itibarıyla 5,5 milyar dolar seviyesine yükselmiş; bu durum Türk savunma sanayiinin uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğinin güçlendiğine işaret etmiştir. Ar-Ge harcamalarının 2,2 milyar dolar düzeyine ulaşması, sektörün büyümesinin salt üretim artışıyla sınırlı kalmadığını, teknoloji geliştirme ve yenilikçilik kapasitesinin de eş zamanlı olarak desteklendiğini ortaya koymaktadır. Yaklaşık 99 bin kişilik istihdam hacmi ise savunma sanayiinin, yüksek katma değerli üretim ve nitelikli insan kaynağı açısından ekonomik ve stratejik bir sektör hâline geldiğini göstermektedir. Bu gelişmeler, Türk savunma sanayiinin yalnızca ana yüklenici firmalar üzerinden değil; alt yükleniciler, küçük ve orta ölçekli işletmeler ile üniversite, enstitü ve araştırma kuruluşlarını kapsayan çok katmanlı bir tedarik zinciri yapısı içinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Piramidal bir yapı sergileyen bu ekosistem, savunma sanayiinin kurumsal sürdürülebilirliğini ve teknoloji üretim kapasitesini destekleyen temel unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Savunma Sanayii Başkanlığı, 2024: 2-21).

Vaka analizi kapsamında incelenen İtalya, İspanya ve Polonya ile Türkiye arasında savunma sanayii alanındaki son dönem gelişmeler ve değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

2024 yılında İtalya İşletmeler ve "Made in Italy" Bakanlığı tarafından Piaggio Aerospace'in Türk savunma sanayii firması Baykar'a satışının onaylanması, Türk savunma sektörünün Avrupa savunma ekosistemine doğrudan entegrasyonu açısından stratejik bir eşik niteliğindedir. 1884 kuruluşlu köklü bir İtalyan havacılık devinin satın alım sürecinde Baykar'ın uluslararası rakiplerini geride bırakması, Türk firmalarının ulaştığı finansal ve teknolojik rekabet gücünü ortaya koymaktadır (Baykar, 2024a). Bu satın alım, Baykar açısından yalnızca üretim kapasitesinin genişletilmesi değil; aynı zamanda Avrupa merkezli sertifikasyon süreçlerine, ileri motor/tasarım teknolojilerine ve kıta içi tedarik zincirlerine dikey entegrasyon yoluyla erişim imkânı sunmaktadır. Nitekim aynı dönemde İtalyan savunma devi Leonardo ile elektronik sistemler ve ortak teknoloji geliştirmeyi kapsayan stratejik iş birliği mutabakatının imzalanması (Baykar, 2024b), Türk savunma sanayiinin küresel değer zincirlerindeki konumunu *tedarikçi* düzeyinden teknolojik ortaklık ve doğrudan yatırımcı seviyesine çıkardığını göstermektedir.

Savunma sanayiindeki bir diğer stratejik gelişme, TUSAŞ üretimi HÜRJET'in İspanya'ya satış sürecidir. TUSAŞ, Airbus ve İspanya Savunma Bakanlığı arasında Madrid'de imzalanan mutabakat anlaşması; uçağın bir NATO ülkesine ihracatını ve bazı alt sistemlerinin İspanya'da ortak üretimini kapsamaktadır. Söz konusu gelişme, Türk savunma sanayiinin yalnızca platform ihracatına değil, Avrupa tedarik zincirlerine entegrasyonuna dair niteliksel bir kırılma noktasına işaret etmektedir (c4defence, 2025). Bu entegrasyon iki temel stratejik kazanım sunmaktadır: İlk olarak, bir NATO ve AB üyesinin jet eğitim altyapısını Türk platformuna bağlaması, Türkiye'yi Avrupa'nın güney kanadında kritik bir teknik paydaş konumuna getirmektedir. İkincisi, Airbus ile sağlanan ortak üretim, Avrupalı müttefiklerle karşılıklı bağımlılık oluşturarak olası ambargolara karşı endüstriyel güvence sağlamakta ve ittifak içi birlikte çalışabilirliğe doğrudan katkı sunmaktadır.

NATO üyesi Polonya ile Türkiye arasındaki savunma sanayii iş birliği, 2024–2025 döneminde kurumsal ve stratejik bir derinlik kazanmıştır. Polonya'nın Rusya kaynaklı güvenlik tehditleri karşısında savunma kapasitesini hızla artırma yönündeki politikası ile Türkiye'nin gelişmiş üretim kabiliyeti ve esnek savunma sanayii altyapısı arasındaki tamamlayıcılık, iki ülke arasındaki iş birliğini ivmelendiren temel dinamiklerden biri olmuştur. Türkiye ile Polonya arasında savunma ve savunma sanayii alanlarını kapsayan resmî bir iş birliği anlaşmasının 2025 yılında imzalanması, ilişkilerin yalnızca platform tedarikiyle sınırlı kalmadığını; teknoloji transferi, mühimmat üretimi ve ortak projeler gibi alanları da içerecek şekilde kurumsallaştığını göstermektedir. Söz konusu anlaşma, daha önce Polonya'nın Bayraktar TB2 tedarikiyle somutlaşan savunma sanayii ilişkilerinin, NATO'nun doğu kanadında ittifak

içi dayanıklılığı artırmaya yönelik uzun vadeli bir stratejik ortaklığa evrildiğine işaret etmektedir (Turkey Today, 2025; Defence-Industry.eu, 2025). İttifak içi dayanıklılıktaki bu artış; kriz anlarında tedarik zincirlerinin alternatif bir NATO üyesiyle çeşitlendirilerek tedarik güvenliği ve esnekliğin sağlanması, ortak mühimmat üretimi sayesinde olası bir çatışmada endüstriyel sürdürülebilirliğin elde edilmesi, NATO standartlarına (STANAG) tam uyumlu platformlarla birlikte çalışabilirliğin artırılması ve doğu kanadında etkin bir yük paylaşımı oluşturulmasıyla somutlaşmaktadır.

Türk savunma sanayii firmalarından DESAN Tersanesi tarafından, Slovenya Deniz Kuvvetleri envanterindeki *Svetlyak* sınıfı deniz karakol botu *MPS Triglav*'ın modernizasyonunun başarıyla tamamlanması, Türkiye'nin askerî deniz platformları alanındaki teknik ve operasyonel yetkinliğini göstermektedir. Projenin öngörülen 12 aylık takvimden daha kısa sürede bitirilmesi, Türk gemi inşa sektörünün proje yönetim yeteneğini ve lojistik adaptasyon hızını ortaya koymaktadır. Bu çalışma, NATO ve Avrupa Birliği üyesi bir ülkeye ait askerî deniz platformunun Türkiye'de modernize edilmesi bakımından bir ilk olma niteliği taşımakta ve Türk savunma sanayiinin, ittifak üyesi ülkelerin askerî idame-idare ile bakım-onarım (MRO) süreçlerinde de güvenilir bir stratejik paydaş hâline geldiğine işaret etmektedir (SavunmaSanayi.org, 2025a).

2025 yılı itibarıyla Türk savunma sanayii, deniz platformları ve yazılım alanlarında eş zamanlı olarak uluslararası ölçekte önemli kazanımlar elde etmiştir. Bu kapsamda Türk savunma sanayii firmalarından ROKETSAN, Endonezya Deniz Kuvvetleri envanterinde bulunan iki deniz platformuna ATMACA Silah Sistemi entegrasyonu amacıyla, Yalova merkezli Sefine Tersanesi ile sözleşme imzalamıştır (SavunmaSanayi.org, 2025b). Bu proje, Türk savunma sanayiinin yüksek hassasiyetli deniz silah sistemleri alanındaki ihracat kapasitesini ve platform entegrasyon yetkinliğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Türk savunma sanayiindeki bir diğer önemli gelişme, STM'nin NATO için geliştirdiği bütünleşik istihbarat altyapısı yazılımıdır. NATO'nun Türkiye'ye verdiği en büyük yazılım projelerinden biri olan bu çalışma, SSB bünyesinde faaliyet gösteren STM'nin yazılım alanında imza attığı en dikkat çekici ihracat başarıları arasında yer almaktadır (STM, 2023).

STM, Avrupa savunma sanayii pazarındaki konumunu güçlendiren bir başka önemli başarıya daha imza atarak, dünyanın önde gelen askerî gemi üreticilerini geride bırakmış ve Portekiz Donanması için lojistik destek gemileri inşasını kapsayan ihaleyi kazanmıştır. Ana yüklenici olarak STM'nin görev aldığı projede, iki adet Yardımcı Yakıt İkmal ve Lojistik Gemisi (AOR+) Türkiye'de tasarlanacak ve inşa edilecektir. Bu gelişme, Türkiye'nin Avrupa Birliği ve NATO üyesi bir ülkeye ilk kez askerî gemi ihracatı gerçekleştirmesi bakımından stratejik bir eşik olarak değerlendirilmektedir (STM, 2025).

Balkan coğrafyasında Baykar; Romanya'nın 2023 yılında 18 adet TB2 için 321 milyon dolarlık sözleşme imzalaması, Arnavutluk'un 2022'de 3 adet TB2 tedarik etmesi ve Hırvatistan'ın 2024'te 6 adet TB2 için yaklaşık 67 milyon avroluk bir anlaşma yapmasıyla Avrupa savunma pazarında öne çıkan bir aktör hâline gelmiştir (Baykar, 2023; Defence Turk, 2024; SeeNews, 2024). Bu gelişmeler, Baykar'ın bölgesel ölçekte stratejik bir aktöre dönüşümünü ve Türkiye'nin Avrupa güvenliğindeki artan rolünü ortaya koymaktadır.

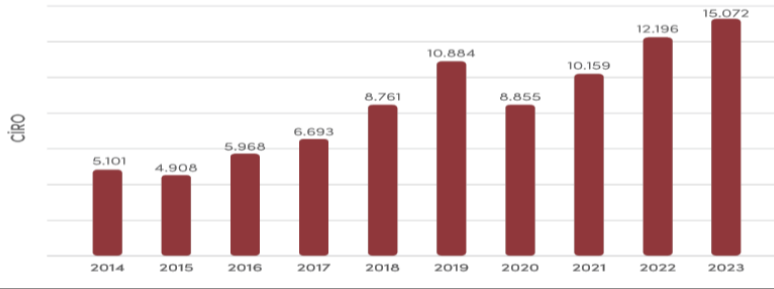
Türkiye, savunma sanayii alanında gerçekleştirdiği önemli hamlelerle birlikte kayda değer kazanımlar elde etmiştir. Baykar, ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN ve HAVELSAN gibi şirketler; İHA teknolojileri, zırhlı araçlar, hava savunma sistemleri ve akıllı mühimmat üretimi alanlarında küresel ölçekte tanınırlığa sahiptir. Türk savunma sanayii şirketleri, başta Türk Devletler Teşkilatı (TDT) üyesi ülkeler olmak üzere geniş bir pazara erişim imkânına sahiptir. Özellikle post-Sovyet dönemde yaşanan teknolojik zorluklar, Türkiye'nin bölgede öncü bir rol üstlenmesini mümkün kılarken; Türk savunma sanayiinin NATO ile uyumlu inovasyon kapasitesi, TDT ülkeleri nezdinde önemli bir pazar potansiyeli oluşturmasını sağlamaktadır (Tarçın, 2025: 253–257).

Söz konusu teknolojik dönüşüm ve savunma sanayii iş birlikleri yalnızca Avrupa veya TDT coğrafyasıyla sınırlı kalmayıp; Güney Asya ve Hint-Pasifik hattındaki stratejik denklemleri de yeniden şekillendirmektedir. Örneğin Pakistan ile MSB/ASFAT ana yükleniciliğinde yürütülen ve ikisi Türkiye'de, ikisi Pakistan'da inşa edilen 4 adetlik MİLGEM (BABUR Sınıfı) projesi (Çetin, 2023) ile TUSAŞ bünyesinde ANKA İHA'larının ortak geliştirilmesine yönelik adımlar (Türk Havacılık ve Uzay Sanayii,

2025), Türkiye'nin yalnızca bir platform tedarikçisi değil, bölgesel deniz ve hava güvenlik mimarisini dönüştüren stratejik bir ortak olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Malezya envanterindeki ANKA-S sistemlerine ek olarak üç adet daha tedarik edilmesinin planlanması (Kartal, 2026) ve Endonezya'da ASELSAN, ROKETSAN, TUSAŞ ve HAVELSAN eliyle kurulan ortak girişimler ile insansız deniz araçlarına yönelik entegrasyonlar (Günyol, 2025), Türk savunma ekosisteminin Güneydoğu Asya'daki güvenlik parametrelerinde asimetrik bir kuvvet çarpanı yarattığını kanıtlamaktadır. Bu bölgesel açılımlar; dost ve müttefik ülkelerin küresel aktörlere olan tek taraflı askeri bağımlılığını azaltmakta, müttefik orduların doktrinsel esnekliğini artırmakta ve bölgesel caydırıcılık dengelerini yeniden şekillendirmektedir.

Türk savunma sanayisinin 2014–2023 dönemine ait ciro verileri aşağıdadır. Bu veriler, ilerleyen bölümde yapılacak değerlendirmelerin temelini oluşturmaktadır.

Tablo.4: *Toplam savunma ve havacılık cirosu (Milyon dolar)*

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Savunma Sanayi Başkanlığı, *2024-2028 Savunma Sanayi Sektörel Strateji Dokümanı* (SSB, 2023).

Grafik, Türk savunma ve havacılık sektörünün 2014–2023 döneminde kaydettiği mali büyümeyi ve sektörel ölçeklenmeyi açık biçimde ortaya koymaktadır. 2014 yılında yaklaşık 5,1 milyar dolar düzeyinde olan toplam ciro, 2019 yılına kadar istikrarlı bir artış eğilimi sergileyerek 10,8 milyar dolara ulaşmış; 2020 yılında küresel salgının etkisiyle yaşanan geçici gerilemenin ardından yeniden yükselerek 2023 yılı itibarıyla 15 milyar dolar seviyesini aşmıştır. Bu eğilim, Türk savunma sanayiinin dış şoklara karşı görece dirençli bir yapı geliştirdiğini ve uzun vadeli büyüme kapasitesini koruduğunu göstermektedir. Dolayısıyla grafik, sektörün yalnızca nicel bir büyüme yaşamadığını; süreklilik arz eden bir kurumsal ve ekonomik olgunlaşma sürecine girdiğini de ima etmektedir.

Bu mali genişleme, Türk savunma sanayiinin yalnızca askerî kapasite artışıyla sınırlı olmayan, ekonomik kalkınma, sanayileşme ve istihdam boyutlarını da kapsayan çok katmanlı bir dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Yüksek katma değerli savunma üretimi, yerli sanayi ekosisteminin genişlemesine katkı sağlarken, nitelikli iş gücü istihdamı üzerinden ekonomik ve toplumsal etkiler üretmektedir. Bu çerçevede yapılan analizler, savunma sanayiinin kalkınma dinamikleriyle bütünleştiğini ve sektörün yalnızca güvenlik politikalarının değil, aynı zamanda sanayi ve istihdam politikalarının da stratejik bir bileşeni hâline geldiğini ortaya koymaktadır (Gümüş, 2024).

Öte yandan grafikte gözlenen sürdürülebilir ciro artışının kalıcı bir yapıya dönüşmesi, Türk savunma sanayiinin uluslararası pazarlardaki kurumsal konumlanmasıyla yakından ilişkilidir. Üretim kapasitesindeki artışın ihracata ve uzun vadeli dış pazarlara yansıtılabilmesi, yabancı askeri satış mekanizmalarının bütüncül, süreklilik arz eden ve devlet destekli bir çerçeveye oturtulmasını gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda yapılan karşılaştırmalı değerlendirmeler, Türkiye'nin dış askeri satış sisteminin kurumsallaşma yönünde ilerlediğini; ancak savunma sanayii ihracatının stratejik bir politika aracı hâline gelebilmesi için daha sistematik ve devlet garantili bir modele ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir (Akyar, 2023).

Bu değerlendirmeler ışığında, Türk savunma sanayii için öne çıkan başlıca stratejik potansiyel ve sınırlılıkları aşağıda sunulmaktadır.

Türk Savunma Sanayinin Stratejik Potansiyeli

Türk savunma sanayii, çok merkezli uluslararası güvenlik ortamında elde ettiği üretim, ihracat ve teknoloji geliştirme kapasitesi sayesinde stratejik özerklik alanını genişletmiş; bu durum sektörü yalnızca askerî değil, aynı zamanda ekonomik ve diplomatik bir güç unsuru hâline getirmiştir. Savunma sanayiinin yüksek katma değerli yapısı, sanayileşme ve nitelikli istihdam politikalarıyla bütünleşerek Türkiye'nin orta ve uzun vadeli kalkınma hedeflerini destekleyen yapısal bir rol üstlenmesini sağlamıştır.

NATO bünyesinde savunma harcamalarının artırılmasına yönelik eğilim ve özellikle GSYİH'nin yüzde 5'i düzeyinde bir hedefin ittifak gündemine taşınması, Türk savunma sanayii açısından doğrudan bir talep genişlemesi ve ihracat potansiyeli yaratmaktadır. Bu süreç, Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA) ve NATO Innovation Fund (NIF) gibi mekanizmalar aracılığıyla Ar-Ge, çift kullanımlı teknolojiler ve ileri savunma çözümleri alanlarında kurumsal destekle güçlendirilmektedir. NATO standartlarıyla uyumlu üretim yapan Türk savunma sanayii firmaları için bu programlar, ittifak içi tedarik zincirlerine entegrasyonu kolaylaştıran somut bir finansman ve inovasyon zemini sunmaktadır (NATO DIANA, 2025; NIF, 2025).

Bu fırsat alanı, Avrupa Birliği ve önde gelen NATO ülkelerinin savunma bütçelerindeki yapısal artışlarla daha da genişlemektedir. Avrupa Birliği'nin 2025'te açıkladığı *ReArm Europe / Readiness 2030* planı; ulusal mali esneklikler, ortak tedarik odaklı 150 milyar avroluk yeni kredi mekanizması (SAFE-Strategic Autonomy Facility for Europe), Uyum Fonlarının savunmaya yönlendirilmesi ve Avrupa Yatırım Bankası ile sermaye piyasalarının harekete geçirilmesi yoluyla 800 milyar avronun üzerinde bir savunma kaynağı oluşturmayı hedeflemektedir (European Commission, 2025). Bu devasa bütçesel genişleme ve Almanya'nın savunma ile altyapıya yönelik özel fonu, Avrupa savunma pazarında uzun vadeli ve yüksek hacimli bir talep ortamı yaratmıştır (Bundesregierung, 2024). İtalya, İspanya ve Polonya örneklerinde görülen ortak üretim ve tedarik deneyimleri dikkate alındığında, Türk savunma sanayiinin bu genişleyen pazarlara kurumsal erişim sağlayabildiği görülmektedir.

Buna paralel olarak Endonezya, Pakistan ve Türk Devletler Teşkilatı üyesi ülkelerle geliştirilen savunma sanayii iş birlikleri, savunma sanayiini etkili bir kamu diplomasisi ve dış politika aracı hâline getirmekte; Türkiye'nin bölgesel ve küresel güvenlik mimarisindeki ağırlığını artırmaktadır. Bu çok katmanlı yapı, savunma sanayiini Türkiye açısından yalnızca bir üretim alanı değil, aynı zamanda stratejik etki üretme kapasitesine sahip bütüncül bir politika aracı konumuna taşımaktadır.

Türk Savunma Sanayinin Stratejik Sınırlılıkları

Türk savunma sanayiinin son yıllardaki hızlı gelişimi, beraberinde jeopolitik ve kurumsal risk alanlarını da gündeme getirmektedir. Türkiye'nin NATO üyesi ve Batı güvenlik mimarisinin bir parçası olması, NATO dışı aktörlerle yürütülen savunma iş birliklerinin, S-400 örneğinde olduğu gibi, yaptırım ve kısıtlama mekanizmalarını tetikleyebildiğini göstermektedir. Bu durum, savunma sanayiinde izlenen çok yönlü iş birliği politikalarının ittifak ilişkileriyle uyumlu biçimde yönetilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bölgesel düzeyde Türk savunma sanayiinin yerli üretim kapasitesini artırması, Doğu Akdeniz ve Ege bağlamında Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin güvenlik algılarını doğrudan etkilemektedir. Bu ülkelerin savunma harcamalarını artırmaları ve Batılı müttefiklerle askerî iş birliklerini derinleştirmeleri, bölgesel silahlanma dinamiklerini hızlandırmaktadır. Ayrıca Yunanistan ve GKRY'nin, Avrupa Birliği savunma girişimleri kapsamında yürütülen *ReArm Europe* ve *SAFE* Programı gibi ortak tedarik ve finansman mekanizmalarında Türk savunma sanayii firmalarının katılımını siyasi gerekçelerle engelleme yönündeki tutumları, Türkiye açısından somut bir yapısal risk oluşturmaktadır.

Diğer taraftan müttefiklerin güvenlik ortamları, tehdit algıları ve dış politika önceliklerindeki yapısal farklılıklar, savunma sanayii iş birliklerinin sınırlarını belirleyen bir faktördür. Örneğin Türkiye'nin güvenlik mimarisi ile Polonya'nın Rusya odaklı konvansiyonel tehdit algısı belirgin bir asimetri sergilerken; Türkiye'nin Akdeniz vizyonu, İtalya ve İspanya'nın deniz güvenliği, düzensiz göç ve bölgesel istikrar öncelikleriyle önemli ölçüde örtüşmektedir. Buna karşın, düzensiz göçün yansımaları ve Doğu-Batı Akdeniz hattındaki algı nüansları, araçsal tercihleri farklılaştırabilmektedir. Bu durum, savunma ortaklıklarının taraflar açısından özdeş amaçlar taşımadığını göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye için 'stratejik özerklik ve pazar çeşitlendirmesi' anlamına gelen bir iş birliği,

müttefikler nezdinde 'bölgesel caydırıcılık, teknolojik tamamlama veya maliyet paylaşımı' şeklinde farklı işlevler görebilmektedir.

Uluslararası rekabet boyutunda Rusya, Çin ve Güney Kore gibi büyük savunma sanayii tedarikçilerinin özellikle Afrika, Orta Doğu ve Asya pazarlarındaki etkinliği, Türk savunma sanayiinin ihracat alanını daraltan yapısal bir baskı yaratmaktadır. Bu aktörlerin devlet destekli ve düşük maliyetli satış modelleri, fiyat ve finansman rekabetini keskinleştirmektedir.

Buraya dek açıklanan gelişmeler ışığında Türk savunma sanayii; son yıllarda artan yerli üretim oranı, özgün platform geliştirme kapasitesi ve çeşitlenen ürün yelpazesıyla uluslararası savunma pazarında önemli bir konuma yükselmiştir. İnsansız hava araçları, deniz platformları ve hava araçları gibi yüksek teknoloji platformlarıyla elde edilen ihracat başarıları, yalnızca ekonomik getiri sağlamakla kalmayıp aynı zamanda diplomatik etki alanı yaratmakta ve yeni pazarlara açılım sağlayarak stratejik iş birliklerini desteklemektedir. Kritik alt sistemlerde devam eden dışa bağımlılık ve tedarik zinciri kırılganlıkları gibi yapısal kısıtlar etkili bir şekilde yönetildiği takdirde; küresel ölçekteki fırsatlar ve ivme kazanan teknolojik kırılmalar doğrultusunda, Türk savunma sanayiinin önümüzdeki dönemde çok boyutlu ve etkin bir küresel aktör hâline gelme kapasitesi belirginleşmektedir.

SONUÇ

Çok kutuplu uluslararası sistemin yeniden şekillendiği günümüz jeopolitik ikliminde Türkiye'nin savunma sanayii gelişimi; yalnızca bir endüstriyel büyüme değil, ülkenin dış politika manevra alanını genişleten ve stratejik özerkliğini pekiştiren temel bir güvenlik parametresine dönüşmüştür. Bu çalışmada; Türk savunma sanayiinin tarihsel gelişimi ve güncel konumu NATO bağlamında incelenmiş; Türkiye'nin Polonya, İtalya ve İspanya ile savunma sanayii alanındaki iş birliği potansiyeli orta güçler teorisi ve realist çerçevede analiz edilmiştir. Böylece, Balkanlar, Afrika ve Asya-Pasifik bölgelerindeki artan dinamikler ışığında, Türk savunma sanayiinin NATO içindeki orta ölçekli aktörlerle ve küresel ölçekteki ortaklarıyla iş birliği yoluyla stratejik özerkliğini hangi mekanizmalar üzerinden inşa edebileceği temel araştırma sorusuna cevap aranmıştır.

Türkiye, Polonya, İtalya ve İspanya'nın savunma sanayii kapasiteleri ile ittifak içi konumlanışları; yalnızca harcama kalemleri üzerinden değil, teknolojik ve endüstriyel yetkinlikler ile ittifak içi nitel iş birliği dinamikleri ile birlikte değerlendirilmiştir.

Ampirik bulgular, Türkiye'nin 1923–2025 döneminde katettiği mesafenin; maruz kaldığı ambargolara ve tedarik kısıtlamalarına karşı kazandığı yapısal dayanıklılıkta somutlaştığını göstermektedir. Nitekim bu tarihsel süreç, günümüzün yerli ve millî kapasite dönüşümünü tetiklemiştir. 1980'lerden itibaren atılan kurumsal adımlar ile Soğuk Savaş sonrası değişen tehdit algısı millî savunma yaklaşımını stratejik bir zorunluluğa dönüştürmüştür; 2000'li yıllardan itibaren uygulanan kararlı politikalar ise somut sonuçlar vererek Türkiye'nin dış politikadaki manevra alanını genişletmiş ve stratejik özerkliğini pekiştirmiştir. Ancak Türk savunma sanayiinin eriştiği bu olgunluk düzeyi, tek yönlü bir başarı hikâyesinin ötesinde, aşılması gereken yapısal kısıtları ve kırılganlıkları da bünyesinde barındırmaktadır. Yerleşme oranlarındaki kayda değer artışa rağmen; kritik alt sistemler, motor ve güç grubu teknolojileri, senkronize tedarik zincirleri ve gelişmiş sensör/yazılım mimarilerinde devam eden dışa bağımlılık, stratejik özerkliğin sınırlarını belirleyen reel kısıtlar olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin kapasite dönüşümü, tek başına her alanda kendine yeterli olmanın ötesinde bir hedefe sahiptir. Asıl mücadele; küresel savunma pazarındaki tek taraflı bağımlılıkları sona erdirmek ve Türkiye'yi küresel sistemdeki orta güç konumu ve müttefikleriyle eşit konumda, karşılıklı iş birliğine dayalı stratejik bir ortağa dönüştürmektir.

Vaka analizlerinden elde edilen ampirik sonuçlar, seçilen NATO müttefiklerinin Türkiye ile kurduğu ilişkinin farklı analitik mekanizmalar üzerinden şekillendiğini doğrulamaktadır:

Polonya Vakası: Tehdit algısının keskinleştiği Doğu Kanadında yüksek yoğunluklu konvansiyonel caydırıcılık ihtiyacıyla hareket etmekte; Türkiye ile iş birliği odak noktası hızlı tedarik, ölçeklenebilir ortak üretim/lisanslı montaj ve bakım mekanizmaları üzerinden gelişmektedir.

İtalya ve İspanya Vakaları: Akdeniz/Kuzey Afrika havzasındaki bölgesel istikrar, deniz güvenliği ve insansız platformlar ekseninde endüstriyel tamamlayıcılık ve ortak tasarım/Ar-Ge mekanizmaları üzerinden Türkiye ile örtüşen bir stratejik ortaklık zemini sunmaktadır.

Söz konusu üç ülkenin bazı stratejik öncelikleri Türkiye ile her alanda örtüşmese dahi, tarafların NATO kararları doğrultusunda savunma harcamalarını artırma yükümlülükleri ve geliştirilmesi gereken ortak alanlar ülkeler için güçlü bir zemin oluşturmaktadır. Nitekim İspanya, İtalya ve Polonya'nın yanı sıra Portekiz, Slovenya, Romanya, Hırvatistan ve Arnavutluk gibi NATO ve AB üyesi ülkelerle yürütülen somut projeler, Türk savunma sanayiinin çok taraflı mekanizmalar üzerinden etki alanını giderek genişlettiğini doğrulamaktadır.

Bu noktadan hareketle ampirik bulgular; Türkiye'nin sunduğu NATO standartlarıyla uyumlu, maliyet-etkin, harp sahasında test edilmiş, süratle temin edilebilen ve ömür devri lojistik desteği sağlanan çözümlerin yalnızca birer ihracat kalemi değil, aynı zamanda birer savunma diplomasisi ve ittifak içi entegrasyon aracı olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bunun yanı sıra DIANA, NATO İnovasyon Fonu (NIF) ve AB'nin SAFE gibi çok taraflı mekanizmaları da Türk savunma sanayiinin küresel ölçekteki gelişimi açısından son derece nitelikli entegrasyon zeminleri sunmaktadır.

Bu dinamiklere ek olarak Türkiye; küresel jeopolitik kırılmalar, değişen tehdit algıları ve savunma teknolojilerindeki hızlı dönüşüm karşısında kendi yapısal kısıtlılıklarını ve kritik alt bileşenlerdeki dışa bağımlılığını azaltmak amacıyla çok boyutlu bir açılım stratejisi izlemektedir. Bu doğrultuda Ankara; teknoloji transferi, ortak üretim ve endüstriyel tamamlayıcılık zemininde iş birliği alanlarını genişletmek üzere Türk Devletleri Teşkilatı coğrafyası, Orta Doğu ve Körfez eksenini ile Pakistan, Malezya ve Endonezya gibi kritik Asya-Pasifik aktörleriyle stratejik ortaklıklarını ve savunma tedarik ilişkilerini derinleştirmektedir.

Bir yandan NATO müttefiklerinin artan savunma harcamaları ve ittifak içi entegrasyon ihtiyacı, diğer yandan Türkiye'nin Afrika'dan Asya-Pasifik'e uzanan küresel pazar çeşitlendirmesi, Türk savunma sanayii için çift yönlü bir stratejik kaldıraç oluşturmaktadır. Türkiye'nin müttefiklik taahhütlerini kararlılıkla sürdürürken izlediği bu çok boyutlu ve dengeleme odaklı savunma diplomasisi; savunma sanayisinin kurumsallaşma, askerî dış satımda sistematik ve nitelikli dönüşüm ile stratejik özerkleşme süreçlerine bir kuvvet çarpanı olarak ivme kazandırmaktadır. Sonuç olarak, bu esnek politikaların sürdürülebilir bir vizyonla korunması hâlinde, Türk savunma sanayiinin küresel ölçekteki stratejik derinliğinin, ittifak içi özgül ağırlığının ve uluslararası pazarlardaki rekabet gücünün katlanarak artacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı. (2026, 11 Haziran). Türkiye ve Polonya savunma sanayisindeki işbirliğini derinleştirecek. Bilim ve Teknoloji Haberleri. <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiye-ve-polonya-savunma-sanayisindeki-isbirligini-derinlestirecek/3963983>

Akyar, M. S. (2023). Türk Savunma Sanayinde Bütüncül Durumsal Farkındalık; Türk Yabancı Askeri Satışlar Sistemi, *TESAM Akademi Dergisi*, 10(2), 559-89. <https://doi.org/10.30626/tesamakademi.1249677>

Atlantic Council. (2025, 31 Mart). Why NATO's Defence Planning Process will transform the Alliance for decades to come. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/why-natos-defence-planning-process-will-transform-the-alliance-for-decades-to-come/>

Balcı, A. & Çelik, C. (2009). Turkey's Military Power in the 2000s: An Assessment for Measurement Methods, *Turkish Policy Quarterly*, 18(2), 101-111.

Baran T. (2018). Türkiye'de Savunma Sanayi Sektörünün İncelenmesi ve Savunma Sanayi Sektörü Harcamalarının Ekonomi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi, *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 58-81. <https://doi.org/10.29131/uiibd.429369>

Baykar. (2023, 25 Nisan). Romania awards \$321 million contract for Turkish TB2 combat drones. <https://www.baykartech.com/tr/press/romania-awards-321-million-contract-for-turkish-tb2-combat-drones>

Baykar. (2024a, 30 Aralık). Baykar İtalyan Havacılık Devi Piaggio Aerospace'in Yeni Sahibi Olacak. <https://baykartech.com/tr/press/baykar-italyan-havacilik-devi-piaggio-aerospacein-yeni-sahibi-olacak/>

Baykar.(2024b) "Baykar and Leonardo Sign Partnership Agreement for Unmanned Technologies."Baykar, baykartech.com/en/press/baykar-and-leonardo-sign-partnership-agreement-for-unmanned-technologies/

Baykar. (2022, 28 Ekim). *Polonya'ya Bayraktar TB2 SİHA'ların ilk teslimatı yapıldı*. Basın Açıklamaları. <https://baykartech.com/tr/press/polonyaya-bayraktar-tb2-sihaların-ilk-teslimat-yapıldı/>

BBC Türkçe. (2025, Haziran 12). *Üç Deniz Girişimi (3SI) Genişliyor: Türkiye ve İspanya'nın Katılımının Stratejik ve Ekonomik Yansımaları*. <https://www.bbc.com/turkce/articles/creqrjwynnjo>

Bundesregierung. (2024). *Special fund for the Bundeswehr and defence capability strengthening*. Federal Government of Germany. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/issues/defence/special-fund-bundeswehr-2045116>

C4Defence (2025, 15 Mayıs). HÜRJET'e NATO Kapısını Aralayan İş Birliği İspanya'da. <https://www.c4defence.com/hurjete-nato-kapisini-aralayan-is-birligi-ismanyada-basladi/>

Cakırozer, U. (2023). Ensuring an Allied Defence Industrial Base For Nato's New Deterrence and Defence Baseline 2023 Defence and Security Committee (DSC). 2-4.

Cooper, A. F., Higgott, R. A., & Nossal, K. R. (1993). *Relocating Middle Powers: Australia and Canada in a changing world order*. Vancouver, BC: University of British Columbia Press.

Çetin, A. (2023, 23 Eylül). *PN MİLGEM/BABUR Sınıfı Korvetler*. Mavi Vatan. <https://www.mavivatan.net/pn-milgem-babur-sinifi-korvetler/>

Çolakoğlu, E. (2024). *Food insecurity in the Middle East, the Black Sea Grain Initiative, and Türkiye*. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 20(47), 63–82.

Defence-Industry.eu. (2025). *Poland and Türkiye discuss defence cooperation and ammunition production technologies*. <https://defence-industry.eu/poland-and-turkiye-discuss-defence-cooperation-and-ammunition-production-technologies/>

Defence Turkey. (2009). An overview on Turkish- Italian Defence Industry. <https://www.defenceturkey.com/en/content/an-overview-on-turkish-italian-defence-industry-319>

Defence Turk. (2023, 14 Aralık). Arnavutluk Başbakanı'ndan Bayraktar TB2 paylaşımı. <https://www.defenceturk.net/arnavutluk-basbakanindan-bayraktar-tb2-paylasimi>

Egeli Sıtkı, Güvenç Serhat, Kurç Çağlar ve Müftüoğlu, Arda, From Client to Competitor: The Rise of Türkiye's Defence Industry, The International Institute for Strategic Studies (IISS), 2024.

ESD. (2024, 4 Eylül). Progress in Poland's defence industry. <https://euro-sd.com/2024/09/articles/40140/progress-in-polands-defence-industry/>

Espasito Raffaaele (2019). The 2019 NATO-Industry Forum Not Much Sparkle but Some Progress from ACT and Industry, NATO Defense College Foundation Paper.

ETH Zurich. Turkey Defence White Paper 2000. https://www.files.ethz.ch/isn/154907/Turkey_2000eng.pdf

European Commission. (2025, March). *White Paper on European Defence Readiness 2030 and the ReArm Europe Plan*. Defence Industry and Space. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/white-paper-european-defence-readiness-2030_en

Gümüş, N. (2024). Türk Savunma Sanayiindeki Gelişmelerin Ülke Kalkınması, Sanayileşme ve İstihdama Etkileri, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 182-201.

Günyol, A. (2025, 12 Şubat). *Türk savunma sanayisi şirketleri Endonezya'da stratejik işbirliği anlaşmalarına imza attı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr>

Hürriyet. (2008, 24 Haziran). *Dev ATAK projesi*. Gündem Haberleri Arşivi. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/dev-atak-projesi-9262916> adresinden erişildi.

IISS. (2025, 12 Şubat). Global Defence Spending Soars to New High. <https://www.iiss.org/online-analysis/military-balance/2025/02/global-defence-spending-soars-to-new-high/>

IISS. (2025). *The Military Balance 2025*. International Institute for Strategic Studies. Routledge.

İşık, Y. E. (2026, 13 Nisan). TCG ANADOLU için İspanyol şirket ile sözleşme. *Defenceturk*. <https://www.defenceturk.net/tcg-anadolu-icin-ispanyol-sirket-ile-sozlesme>

Jordaan, E. (2003). *The concept of a middle power in international relations*. *Politikon*, 30(2), 165–181. <https://doi.org/10.1080/0258934032000147282>

Kartal, F. B. (2026, 23 Nisan). *Türk savunma sanayisi Malezya'da yeni işbirlikleri için imzalar attı*. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr>

Kurt, V. & Yiğit, M. (2024). *Türk Savunma Sanayinin Gelişimi: Siyasi ve Bürokratik Arka Plan*, (Birinci Baskı). Türkiye Araştırmaları Vakfı.

Keynes, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest, and money* (s. 61–64). Macmillan.

Mearsheimer, J. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York, NY: W. W. Norton & Company.

Navantia. (2013, December 27). *Navantia and local partner selected by Turkey for construction of one LPD based on the Juan Carlos I* [Press Release]. Navantia Press Room.

NATO. (2024). *Defence expenditure of NATO countries (2014–2024)*. North Atlantic Treaty Organization. <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/finance/240617-def-exp-2024-en.pdf>

NATO. (2024, July 10). *NATO Industrial Capacity Expansion Pledge*. NATO. <https://www.nato.int/en/what-we-do/introduction-to-nato/defence-expenditures-and-natos-5-commitment>

NATO. (2024). *NATO's Support to Turkey: Spain Extends Patriot Missile Mission in Adana*. NATO Allied Air Command Official Reports. https://ac.nato.int/archive/2024/ESP_Patriot_TUR

NATO. (2024). *Defence expenditures of NATO countries (2014–2024)* (Press Release PR/CP(2024)052). North Atlantic Treaty Organization. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_226465.htm

NATO. (2025, 27 Haziran). *Defence expenditures and NATO's 5% commitment*. NATO. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

NATO. (2025, October 7). *Romania hosts NATO-Industry Forum 2025* [Media advisory]. NATO. <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/media-advisories/2025/10/07/romania-hosts-nato-industry-forum-2025>

NATO Allied Command Transformation. (2025). *Allied Command Transformation*. North Atlantic Treaty Organization. <https://www.act.nato.int>

NATO DIANA. (2025, 26 Temmuz). *Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_216199.htm?utm

NATO Innovation Fund (NIF). (2025). *About NIF*. <https://www.nif.fund/about/?utm>

Özlü, H. (2022). The Foundation and Development of Turkey's Defense Industry in the Context of National Security Strategy. *PERCEPTIONS: Journal of International Affairs*, 26(2), 216-240.

Politik Stratejik Araştırma Merkezi (2025, 10 Şubat). TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNDE S-400 KRİZİ. <https://www.polsam.org/turkiye-abd-iliskilerinde-s-400-krizi/>

Ricart, R. J. (2023, 29 Ağustos). *NATO defense innovation and deep tech: Measuring willingness and effectiveness*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/research/2023/08/nato-defense-innovation-and-deep-tech-measuring-willingness-and-effectiveness?utm>

Savunma Sanayii Başkanlığı. (2024). *Savunma Sanayii Başkanlığı Stratejik Planı 2024–2028*. Ankara: Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı.

Savunmasanayi.org. (2025, 26 Şubat). Slovenya Deniz Kuvvetleri Bağlısı MPS TRIGLAV'a DESAN Modernizasyonu <https://www.savunmasanayi.org/slovenya-deniz-kuvvetleri-baglisi-mps-triglava-desan-modernizasyonu/>

Savunmasanayi.org. (2025, 12 Haziran). İki Türk Firması; Roketsan ve Sefine Tersanesi Endonezya'nın Deniz Savunması için İmzaları Attı. <https://www.savunmasanayi.org/iki-turk-firmasi-roketsan-ve-sefine-tersanesi-endonezyanin-deniz-savunmasi-icin-imzalari-atti/>

SeeNews. (2024, 30 Kasım). Croatia in deal with Baykar to buy six Bayraktar TB2 drones. <https://seenews.com/news/croatia-in-deal-with-baykar-to-buy-six-bayraktar-tb2-drones-1266944>

SETA, (2019). Türk Savunma Sanayii Modeli ve Teknolojik Dönüşüm. <https://www.setav.org/assets/uploads/2022/06/R197.pdf>

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute). (2025). *Trends in World Military Expenditure, 2024* (Haz. X. Liang, N. Tian, D. Lopes da Silva, L. Scarazzato, Z. Karim & J. Guiberteau Ricard). SIPRI Fact Sheet. Stockholm: SIPRI. <https://doi.org/10.55163/AVEC8366>

SIPRI. (2024). *Trends in world military expenditure, 2023*. Stockholm International Peace Research Institute. <https://www.sipri.org/publications/2024/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2023>

Shin, J. (2015). *Middle power diplomacy and the pursuit of strategic autonomy*. *International Journal*, 70(4), 517–536. <https://doi.org/10.1177/0020702015600132>

STM. (2023, 28 Ocak). STM Leads NATO's Intelligence Infrastructure Tech Transformation. <https://www.stm.com.tr/en/media/press-releases/tm-carry-out-technological-transformation-natos-intelligence-infrastructure>

STM. (2024). "STM to Build Naval Logistics Ships for the Portuguese Navy." www.stm.com.tr/en/stm-build-naval-logistics-ships-portuguese-navy.

Tarçın, U. (2021). Yeni güvenlik ortamında NATO'nun rolü ve Türkiye'ye etkileri (1991-2019/jeopolitik ve strateji) (Yayınlanmamış doktora tezi). T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Tarçın, U. (2025). Türk Devletleri Teşkilatı'nda Askeri İş Birliği: Stratejik Bir Perspektif, *MUTAD*, 12 Özel Sayı, 244-267. <https://doi.org/10.16985/mtad.1628507>

Türk Havacılık ve Uzay Sanayii [TUSAŞ]. (t.y.). *Meltem III (ATR-72)*. Ürünler, Uçak, Modernizasyon Portföyü. Kurumsal Web Sitesi. <https://www.tusas.com/urunler/ucak/modernizasyon/meltem-iii-atr-72>

TASAM. (2015) Türk Savunma Sanayinin Geleceği: Sürdürülebilirlik ve Güçlü İhracat İçin Strateji Raporu, Stratejik Rapor No:71.

TCCB - T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2026, 23 Haziran). *Polonya ile İki NATO Müttefiki Olarak İş Birliğimizi Güçlendirmek İçin Çalışıyoruz*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Haberler.

<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/165444/-polonya-ile-iki-nato-muttekiki-olarak-is-birligimizi-guclendirmek-icin-calisiyoruz->

Transparency International Defence& Security. (2021). Defence Industry Influence in Italy: Analysing Defence Industry Influence: on the Italian Policuy Agenda. <https://ti-defence.org/wp-content/uploads/2021/04/ENG-Defence-Industry-Influence-in-Italy-Transparency-International-Defence-Security.pdf>.

Turkey Today. (2025). *Türkiye ve Polonya savunma alanında iş birliği anlaşması imzaladı*. <https://www.turkiyetoday.com/turkiye-polonya-savunma-isbirligi-anlasmasi/>

Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı. (2025). *Tarihçe*. <https://www.tskgv.org.tr/tarihcemiz>

Türk Havacılık Uzay Sanayi (2025) TUSAŞ ve Pakistan Arasında “İHA” Sözleşmesi İmzalandı. <https://www.tusas.com/medya-merkezi/haberler/tusas-ve-pakistan-arasinda-ih-sozlesmesi-imzalandi>

Türkiye Cumhuriyeti Savunma Sanayi Başkanlığı, 2024-2028 Savunma Sanayi Sektörel Strateji Dokümanı. https://www.ssb.gov.tr/Images/Uploads/MyContents/F_20240917164305314800.pdf

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı [TCDİB]. (2025, 31 Aralık). *Türkiye - İspanya İkili İlişkileri*. T.C. Barselona Başkonsolosluğu Bilgi Notları. <https://barselona-bk.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/121361>

T.C. Resmî Gazete. (1985, 13 Kasım). Savunma sanayii geliştirme ve destekleme idaresi başkanlığı ve 11 Temmuz 1939 tarih ve 3670 sayılı milli piyango teşkiline dair kanunun iki maddesi ile 25 Ekim 1984 tarih ve 3065 sayılı katma değer vergisi kanununun bir maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun (Kanun No: 3238). (18927), 1-10.

T.C. Resmî Gazete. (1998, 20 Haziran). Türk Savunma Sanayi Politikası ve Stratejisi (Sayı: 23378, ss. 14–15). Ankara.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. New York, NY: McGraw-Hill.

Yeşilyurt, F., & Yeşilyurt, M. E. (2019). Türkiye’de Savunma Sanayi, *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 6(2), 1-42. <https://doi.org/10.34232/pjess.565105>

Yılmaz, O. (2026, 24 Haziran). Türkiye-Polonya savunma iş birliği geliyor. SavunmaTR Haber Portalı.